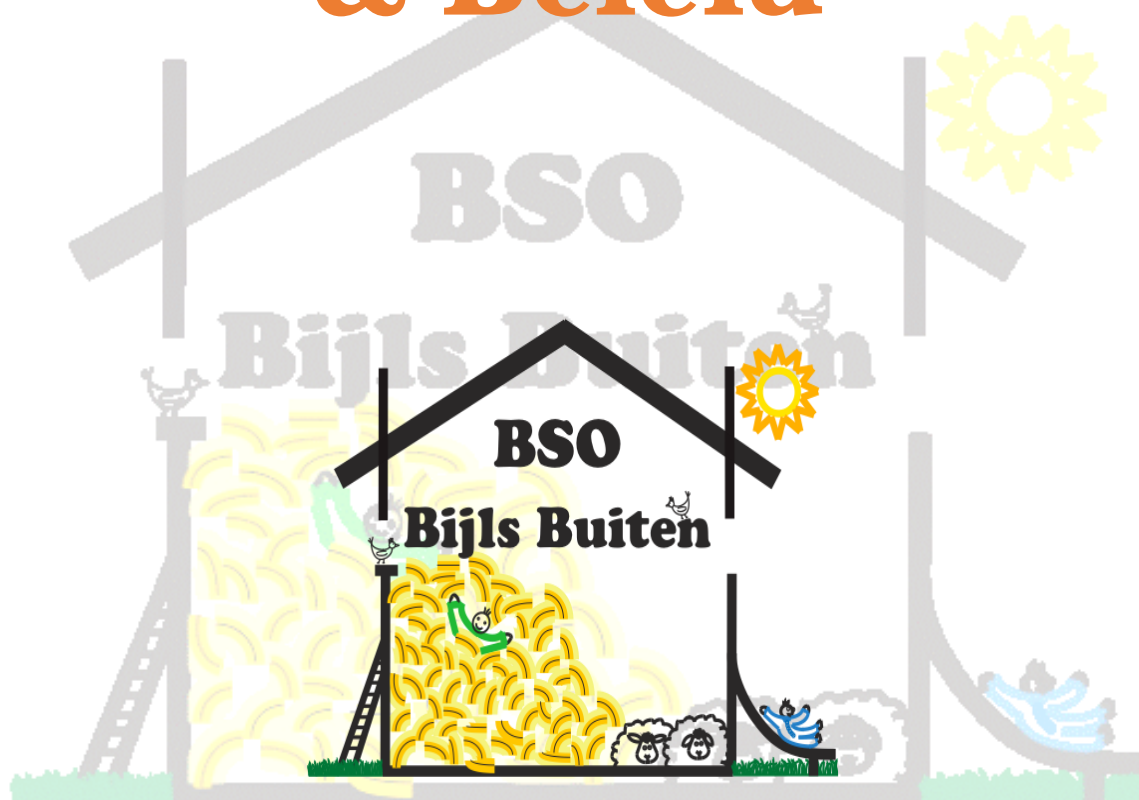

Pedagogische Visie & Beleid

Inhoud

Voorwoord	3
BSO Bijls Buiten	4
BSO Bijls Buiten	4
Inrichting ruimtes	4
Uitstapjes met de kinderen	6
Mentorschap	6
Inschrijvingsprocedure	7
Dagritme BSO	8
Kindvolgsysteem ontwikkeling en welbevinden	9
Signaleren en doorverwijzen	10
Ondersteuning signaleren en doorverwijzen.....	10
Bijscholing pedagogisch medewerkers.....	10
Pedagogische Coaching	10
Stagiaires	11
Ondersteuning door andere volwassenen	11
Alleen in het gebouw	11
De 3 uursregeling	11
De oudercommissie	12
Pedagogische Visie	13
Basisvertrouwen*	15
* Volledig mens mogen zijn	15
De ontwikkeling van kinderen van 4 tot 13 jaar	16
1. Emotionele Veiligheid	20
1.1 Inleiding.....	20
1.2 Relatie pedagogisch medewerker-kind.....	21
1.3 Veilige gehechtheid en basisvertrouwen	21
1.4 Liefdevol volgend begeleiden.....	22
1.5 Daadwerkelijk contact/communicatie-principes.....	22
1.6 Verzorging en veiligheid	24
1.7 Onze visie op het uiten van gevoelens en emoties bij kinderen.....	24
1.8 Omgaan met Onacceptabel gedrag	25
1.9 Handelen met betrekking tot emotionele veiligheid	25
2. Eigen maken van waarden en normen	27
2.1 Inleiding.....	27
2.2 Intake en de dagelijkse mondelinge communicatie	27
2.3 Handelen in het eigen maken van Waarden en Normen.....	28
3. De ontwikkeling van de persoonlijke competentie	30
3.1 Inleiding.....	30
3.2 Uitgangspunten.....	30
3.3 Kenmerken van spel	31
3.4 Wat bieden we aan?.....	32
3.5 Aandacht voor speelgoed.....	32
3.6 Radio, muziek en televisie	32
3.7 Respect voor de natuur	33
3.8 Handelen met betrekking tot de Persoonlijke competentie.....	33
4. De ontwikkeling van de sociale competentie	34
4.1 Inleiding.....	34
4.2 Vaste leeftijdgenootjes	34
4.3 Handelen met betrekking tot de Sociale competentie.....	35

Voorwoord

Welkom!

Voor u ligt het pedagogisch beleid en werkplan van BSO Bijls Buiten, waar kinderen in de leeftijd van **4 tot met 13 jaar** kunnen groeien en zich ontwikkelen tot kinderen met liefde voor en in verbinding met zichzelf, met de anderen, met de natuur in een multiculturele samenleving.

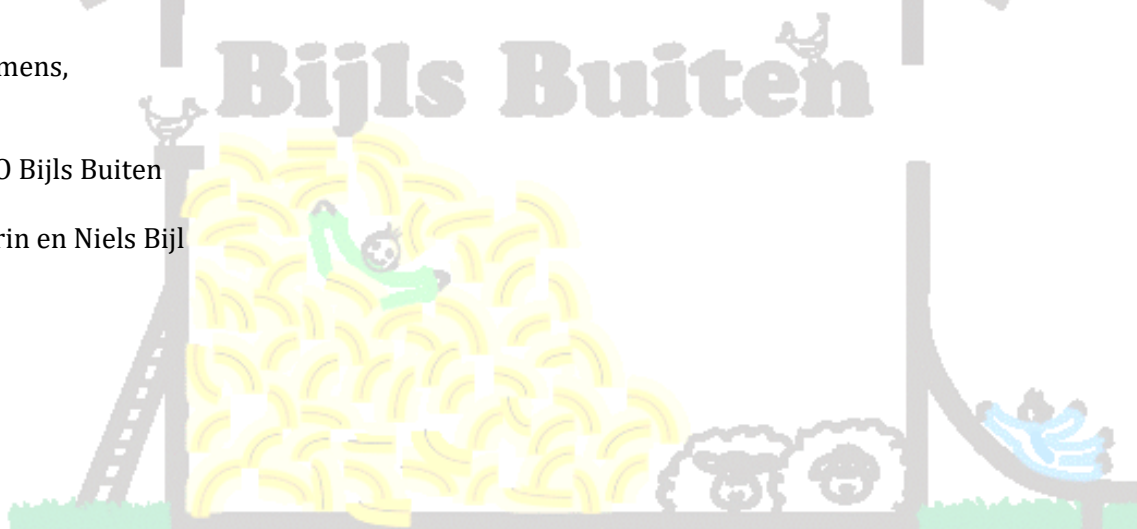
Wij werken met toegewijde en enthousiaste pedagogisch medewerkers. Er wordt een bewuste professionele pedagogische relatie aangegaan tussen pedagogisch medewerker en kind. Om dit te kunnen doen moet duidelijk zijn waar deze bewuste professionele pedagogische relatie op gebaseerd is, wat de uitgangspunten zijn en hoe dit in de praktijk tot uiting wordt gebracht.

De rode draad door het pedagogisch beleid is dat we kinderen liefdevol begeleiden in hun ontwikkeling en hen in de gelegenheid willen stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit vraagt van ons dat wij ieder kind bewust volgen en kijken hoe we ervaringen kunnen aanbieden die passen bij de ontwikkeling van het individuele kind. We doen dit vanuit een respectvolle, ruimtelijke (in fysieke en psychische zin), individuele en liefdevolle benadering. Deze vier aspecten (Respect, Ruimte, Individueel en Neutraal (zonder oordeel), afgekort de RRIN) kunnen gezien worden als de pijlers van onze pedagogische visie. In dit beleid worden deze visie en de pijlers (RRIN) verder uitgewerkt.

Namens,

BSO Bijls Buiten

Karin en Niels Bijl

BSO Bijls Buiten

BSO Bijls Buiten is een kleinschalig kinderopvang organisatie. We bieden opvang aan kinderen in de leeftijd van *4 tot 13 jaar* op onze locatie in Bergen
Onze organisatie bestaat uit:

BSO

1 groep van 22 kinderen in de leeftijd van 4-13 jaar van 14.00 uur tot 18.30 uur
1 groep van 22 kinderen in de leeftijd van 4-13 jaar van 15.00 uur tot 18.30 uur
Deze twee groepen samen hebben een maximum van 30 kinderen.

BSO Bijls Buiten

Dit pedagogisch beleid is specifiek gericht op de BSO.
Bij BSO Bijls Buiten wordt gewerkt met 1 basisgroep, zoals hierboven weergegeven.

Stabiliteit

Elk kind heeft zijn/haar vaste basisgroep. We werken met minimaal 2 pedagogische medewerkers die aan deze basisgroep zijn gekoppeld, waarvan er minimaal dagelijks 1 werkzaam is op de groep. De medewerkers kennen de kinderen omdat we met een vast team medewerkers werken.

Inrichting ruimtes

Kinderen reageren op de ruimte om zich heen. Ruimte heeft invloed op de emotionele veiligheid en persoonlijke ontwikkeling (d.m.v. materialen en middelen) maar ook op de sociale ontwikkeling. Wij vinden het voor de kinderen van belang dat zij zich kunnen terugtrekken voor een spannend spel of om heerlijk rustig alleen te spelen.

Inrichting van de binnenruimte

Voor de binnenruimte is er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van natuurtinten en natuurlijke materialen, dit om de verbinding te leggen met buiten, de natuurlijke omgeving. Binnen is een huiselijke sfeer gecreëerd, om een thuissituatie te benaderen.

In de keuken kunnen de kinderen rustige activiteiten doen en wanneer zij daar behoefte aan hebben is er altijd een pedagogisch medewerker aanwezig om hen te ondersteunen of op weg te helpen.

De keuken wordt ook incidenteel omgebouwd tot activiteitenruimte voor de opvoering van een toneelstukje of om te dansen.

Kinderen kunnen altijd zelf de keus maken om naar buiten te gaan, de deur is altijd open.

Door binnen en buitenruimtes aan elkaar te koppelen ontstaat er ruimtelijkheid en overzicht. Er wordt gebruik gemaakt van een grote overkapping(hooiberg) zodat het ook met regenachtig weer goed mogelijk is om buiten te spelen.

Inrichting van de buitenruimte

De buitenruimte bestaat uit 2 verschillende gebieden : ten eerste de afgesloten ruimte met daarin de hooiberg en daar rondom de afgebakende buitenruimte, en ten tweede daaromheen de weilanden, boomgaard, sloten, lindelaan, hakhoutbossen, poel, vijver en de grote moestuin. Binnen de afgesloten buitenruimte bevinden zich de o.a. de tunnel met berg, de zandhoop, de trampoline, de wilgentenenhut, het voetbalveld, de dierenweide, de grot, de kabelbaan, de glijbaan, de waterloop en het speelplein. Er is meer dan voldoende ruimte om elke vorm van spel te spelen, zowel met een grote groep als met meerdere groepjes naast elkaar. Er zijn verschillende ondergronden en voldoende mogelijkheden om beschutting te vinden bij slecht weer of bij behoefte aan een afgeschermd plek. Er is speelmateriaal waarvan het gebruik vanzelfsprekend is zoals skelters, hockeysticks en ballen maar ook materiaal dat de fantasie prikkelt en voor vele gebruiksfuncties geschikt is zoals zand, hooi, touwen, hout, takken en stenen. Bovendien zijn er op meerdere plekken picknicktafels en banken zodat er ook buiten gegeten kan worden en creatieve activiteiten kunnen worden gedaan.

Tijdens het buitenspelen prikkelen de pedagogisch medewerkers de kinderen meer van de natuur te ontdekken en te gebruiken tijdens hun spel door actief deel te nemen aan het buitenspel. Naast de waarde die het heeft om kinderen met de natuur vertrouwd te maken heeft dit nog een functie: de motoriek, de sociaal-emotionele, de zintuiglijke en de cognitieve ontwikkeling bij de kinderen worden door doelgerichte spelinteracties in de natuur gestimuleerd.

Het uitgangspunt hierbij is dat de kinderen zich vrij kunnen bewegen tussen de binnen- en buitenruimte van de kinderopvang.

Meerdere spelruimtes

Wij hebben aparte ruimtes binnen en buiten waar de pedagogisch medewerker met een klein groepje kinderen naar toe kan gaan. Het kind krijgt hierdoor meer vrijheid om te kiezen waar hij/zij mee wil spelen. Daarnaast kunnen wij het kind meer individuele aandacht geven. Bijkomend voordeel is dat wij als pedagogisch medewerkers in deze kleinere groepen meer gelegenheid hebben een kind te volgen. Wij hebben de beschikking over de volgende spelruimtes:

Activiteiten

Wij organiseren regelmatig activiteiten voor en met de kinderen. Omdat BSO vrije tijd is willen we graag dat de kinderen meebeslissen over de invulling van hun vrije tijd. Ook het meewerken aan de invulling van een vakantieprogramma hoort bij de kinderparticipatie zoals wij die vorm willen geven. Deze activiteiten hebben tot doel om de kinderen ontspanning te bieden, een uitdaging te geven en de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. De kinderen hebben altijd zelf de keuze of zij hieraan mee willen doen. Wij bieden creatieve activiteiten aan zoals o.a. puzzelen, knutselen, verven, kleien, kleuren van kleurplaten. Daarnaast gaan wij dagelijks naar buiten waar de kinderen kunnen spelen, fietsen, rennen, voetballen en klauteren.

Natuurbeleving

Bij BSO Bijls Buiten is buitenspelen en natuurbeleving erg belangrijk. De buitenruimte en de omgang met dieren geeft het kind de mogelijkheid om ontdekkingen te doen en zichzelf te ontwikkelen. Buitenspelen doet een appèl op vele ontwikkelingsgebieden: motorisch, sociaal, emotioneel en sensorisch. Buiten zijn geeft innerlijke rust en nodigt uit tot spelen: heerlijk druk in de weer zijn of tot rust komen en zaken verwerken. Onze buitenruimte biedt voor elk wat wils. Buitenspelen is erg gezond en is iets dat kinderen van nature graag doen. Bij ons zijn hiervoor erg veel mogelijkheden en dit kan een goede aanvulling zijn op de mogelijkheden die het kind thuis (niet) heeft. In de omgang met de dieren komt het kind zichzelf tegen en leert het nieuwe strategieën en kan het zijn verzorgende kant ontdekken of ontwikkelen. Met de dieren en in de natuur doen de kinderen ervaringen op die ze op een andere plek niet kunnen krijgen. Ze beleven de seizoenen intens; ze voelen, ruiken, proeven en horen de natuur op een manier die

ze nog niet kennen en ontwikkelen hiermee liefde en respect voor alles wat leeft.

Omgaan met dieren

Zorgen voor dieren en omgaan met dieren geeft voldoening en verhoogt de eigenwaarde. Het draagt bij aan de ontwikkeling van sociale en emotionele competenties. Het doet een beroep op het verantwoordelijkheidsgevoel van kinderen en de dieren kunnen fungeren als veilig maatje en helpen bij verwerken en een plaats geven van zaken. In de omgang met dieren zien de pedagogisch medewerkers aanknopingspunten om kinderen te laten ervaren hoe hun gedrag van invloed is op een ander levend wezen. Ze kunnen wijzen op de afhankelijkheid van dieren en kennis laten nemen van verschillende strategieën in benadering. Zo kun je achter een dier aan rennen of lokken met voer om het te pakken te krijgen. Spelenderwijs leert het kind welke aanpak het beste bij het kind past en welke het meest effectief is. Kinderen die moeite hebben met de eisen die een groep aan hun stelt, zie je in de omgang met dieren tot rust komen. Ze kunnen daar zichzelf zijn en je ziet dat de dieren dit accepteren als het kind niet bedreigend over komt. Ze ervaren een plezierig moment van ontspanning, dat soms wel uren kan duren en nog langer merk je het effect van deze ontspanning. Het meemaken van een geboorte van bijvoorbeeld een lammetje roept vele vragen en emoties op en nodigt uit tot praten over nieuw leven en alles wat daar mee samen hangt (waar komt het vandaan, hoe snel kan het staan, hoe krijgt het eten in de moeder, wat eet/drinkt het vlak na de geboorte, etc.). Elke leeftijd heeft zijn eigen vragen en de dieren nodigen uit om op een natuurlijke wijze allerlei zaken aan de orde te laten komen. Op BSO Bijls Buiten zijn de volgende dieren aanwezig: pony's, geiten, schapen, lammeren, kippen, konijnen, hond en poes. Maar ook de vele insecten, amfibieën, slakken, wormen, vissen, vogels, etc. die er te vinden zijn, zijn een belangrijke toegevoegde waarde voor het ervaren van en zich bevinden in een natuurlijke, landelijke omgeving.

Uitstapjes met de kinderen

Er op uit gaan met de kinderen zien wij als een waardevolle activiteit waarbij vele ontwikkelingsaspecten aan de orde komen. Het is belangrijk voor de interacties en uitwisseling van taal en begrip, tussen de kinderen onderling, en tussen de kinderen en pedagogisch medewerkers. Ook kan op die manier ingegaan worden op de vraag en nieuwsgierigheid van kinderen en kan de natuurbeleving uitgebreid worden. In de vakantieperiode gaan we regelmatig met de kinderen op pad bijvoorbeeld naar het strand.

Ondersteuning bij uitstapjes

Met name in de vakanties en soms op de "lange" middagen worden er met de kinderen uitstapjes gemaakt. We wandelen dan naar de nabijgelegen zorgboerderij om in de boerderijwinkel boodschappen te gaan doen, gaan met de bakfiets naar het bos of met de bus naar het strand om te wandelen en "juttten". Bij mooi weer gaan we varen met de boot, naar het recreatiepark of het bezoekerscentrum in het bos. Er zit altijd een natuurlijk element of activiteit in de uitstapjes. De kinderen worden veilig vervoerd en moeten zich houden aan de specifieke afspraken die bij het betreffende uitje horen, zoals zwemvesten aan in de boot.

Mentorschap

Het mentorschap bij BSO Bijls Buiten geeft intensieve betrokkenheid bij het kind en de ouders. Voorwaarde voor het mentorschap is dat de mentor het kind ook echt kent en regelmatig ziet. De mentor is een van de vaste gezichten en de contactpersoon voor ouders als het gaat om het kindvolgend aspect. De mentor heeft een observerende en signalerende functie. We besteden elke dag veel tijd aan de overdracht naar ouders daarin worden gelijk alle bijzonderheden vermeld en verteld van die opvang(mid)dag. Ouders worden bij aanvang van de opvang (Intake) in contact gebracht met de mentor (pedagogisch medewerker) van hun kind.

Planning en personele bezetting

Bij BSO Bijls Buiten werken wij met 1 basisgroep met een vast team medewerkers.

Inschrijvingsprocedure

Het eerste contact moment met de ouders vindt plaats tijdens het telefoongesprek waarbij wij informatie verstrekken en/of tijdens de rondleiding op onze locatie.

De contactmomenten met ouders en kinderen

Wanneer ouders graag een plekje voor hun kind bij de BSO Bijls Buiten willen, maken zij een afspraak voor een rondleiding, bij voorkeur zonder hun kinderen, dit om teleurstelling bij de kinderen te voorkomen wanneer blijkt dat er geen plaats is wegens een maximale bezetting van de groep. Deze rondleiding wordt verzorgd door Niels of Karin buiten de BSO tijd, zodat er aandacht en tijd is voor de ouders en zij vragen kunnen stellen zoveel zij maar willen. De rondleiding neemt ongeveer 1,5 uur in beslag. Tijdens de rondleiding worden ouders vrijblijvend geïnformeerd over de werkwijze van BSO Bijls Buiten.

Wanneer de ouders besluiten om hun kind te plaatsen bij BSO Bijls Buiten wordt het kind geplaatst op de wachtlijst. De minimale leeftijd om op de wachtlijst geplaatst te worden is 3 jaar. De ouders worden gemaild op het moment dat hun kind geplaatst kan worden bij de BSO, afgesproken wordt dan wanneer de startdatum zal zijn. De ouders komen voor het plaatsingsgesprek met hun kind tijdens de opvanguren, het kind gaat lekker meespelen tijdens het plaatsingsgesprek, dit is het wemoment voor het kind. Het inschrijvingsformulier en plaatsingsformulier worden vooraf aan de startdatum afgegeven bij de BSO. Vanaf de startdatum zal BSO Bijls Buiten het kind van school ophalen en kan het kind zijn/haar vrije tijd besteden naar eigen keuze bij de BSO.

Tijdens de overdrachtsmomenten wordt er van de ouders verwacht dat zij daar minimaal 10 minuten de tijd voor nemen. Dit geeft ruimte aan de kinderen om hun spel of activiteit af te ronden alvorens zij mee naar huis gaan. Voor de medewerkers van de BSO biedt dat ruimte en tijd om een volledige overdracht te doen van de tijd op de BSO van de kinderen. BSO Bijls Buiten vraagt van ouders een proactieve houding in de communicatie over het welbevinden van hun kind. Er zijn korte lijnen waardoor er bewust contact ontstaat tussen ouders en medewerkers. Bij BSO Bijls Buiten wordt er gewerkt met vaste gezichten op de groep.

De jaarlijkse observaties worden per mail verzonden aan de ouders, al vanaf dag 1 wordt er open gecommuniceerd zodat ouders volledig op de hoogte zijn van de activiteiten en ontwikkelingen van hun kind.

Er vindt een zorggesprek plaats met de ouders waarvan de kinderen een opvallend gedrag en/of ontwikkeling laten zien, niet passend bij de ontwikkelingsfase/leeftijd van het kind. Hierbij ondersteunen wij de ouders in het zoeken naar passende hulpverlening wanneer dit aan de orde is.

Bij het einde van de opvang periode, wanneer kinderen afscheid nemen vanwege leeftijd of andere reden, wordt er een einde opvang gesprek gehouden. Het einde opvang gesprek dient voornamelijk als input voor onze BSO.

Wennen op de BSO

Het aantal wemomenten wordt zoveel mogelijk afgestemd op de individuele vraag en situatie van het kind, de ouder(s)/verzorger(s) en de basisgroep. In de praktijk betekent dit 1 tot 2 wemomenten. De wemomenten bij BSO Bijls Buiten vinden meestal plaats de week vooraf de aanvang van het kind op de groep. Het wemoment is het plaatsingsgesprek.

Op deze manier kunnen ze gelijk ook de andere kinderen ontmoeten, zo zien we hoe het kind reageert op andere kinderen. Een kind dat komt wennen rekenen wij mee in onze planning zodat wij, ook op dat moment, voldoen aan de BKR.

Dagritme BSO

Vanuit onze visie vinden wij het van belang dat wij het dagritme globaal aanhouden. Wij brengen rust in de dag door mee te bewegen met de behoeften van de kinderen en door ons niet op te laten jagen door 'tijd'. Wij nemen de *tijd* voor de kinderen en geven hen persoonlijke aandacht. De pedagogisch medewerkers halen de kinderen persoonlijk op van school en maken bewust contact met kind, wanneer noodzakelijk wordt er ook met de leerkracht contact gezocht voor de overdracht van specifieke informatie. De kinderen worden vervoerd per bus, auto, bakfiets of eigen fiets. Onderweg is er veel ruimte voor interactie tussen de pedagogisch medewerkers en de kinderen. Aangekomen bij de BSO wordt het kind ontvangen en bewust gezien door de pedagogisch medewerker op locatie. De kinderen moeten hun verhaal kwijt kunnen. Er wordt tijd gemaakt voor drinken en er wordt fruit en groente gegeten alvorens de kinderen hun keuzes maken in wat zij gaan doen die middag. Later in de middag wordt er een koekje aangeboden. Drinken(water) is er altijd in de woonkeuken, kinderen kunnen hier gebruik van maken wanneer zij daar behoefte aan hebben. Ouders kunnen hun kind weer ophalen vanaf 17.00 uur tot 18.30. De BSO sluit om 18.45 haar deuren.

Vakantie opvang

BSO Bijls Buiten biedt vakantie opvang in alle vakanties met uitzondering van de laatste 2 weken van de zomervakantie en 1 week tussen kerst en oud en nieuw.

Tijdens de vakantie opvang worden er speciale activiteiten aangeboden, we streven er naar om de activiteiten zo veel mogelijk in de natuurlijke omgeving aan te bieden. Kinderen maken zelf de keus om deel te nemen aan de activiteiten. Bij BSO Bijls Buiten wordt er uit gegaan van de vrije tijdsbesteding van het kind, het kind staat centraal en mag deelnemen aan de activiteiten, moet dat niet. Er zijn voldoende medewerkers aanwezig zodat ieder kind kan doen wat hij/zij fijn vindt.

De vakantie opvang is van 8.30 tot 18.30 uur. Ouders hebben de mogelijkheid hun kind te brengen van 8.30 tot 10.00 uur en weer op te halen vanaf 16.00 tot 18.30 uur, dit in verband met de activiteiten die een groot deel van de dag in beslag kunnen nemen of als er buiten de BSO een uitstapje gemaakt wordt naar bijvoorbeeld het bos, klimduin of recreatiegebied.

Eet- en drinkmoment

In de basisgroep is de tafel waaraan kinderen iets kunnen eten en drinken klaargemaakt en de pedagogisch medewerker neemt de tijd om de kinderen rustig te ontvangen en te woord te staan. Er is gelegenheid om iets te eten en te drinken, de kinderen kunnen "hun verhaal" kwijt.

Activiteiten

Kinderen worden betrokken in het aanbod van activiteiten. De ideeën worden met regelmaat geïnventariseerd. Vanuit de wensen van de kinderen worden er activiteiten georganiseerd. Er zijn altijd meerdere activiteiten per dag zodat kinderen kunnen kiezen. Als kinderen geen zin hebben om met een georganiseerde activiteit mee te doen kunnen zij hun vrije tijd zelf indelen. Dit betekent dat de ruimte voor de BSO ook zo ingericht is dat er verschillende mogelijkheden zijn (speelkamers verschillend ingerichte hoeken, woonkeuken met kookmogelijkheden, hooiberg, buitenruimte met verscheidene speelhoeken, voetbalveld, hockeyveld, dierenweide, weilanden, etc.) Kinderen kunnen zich vrij in/naar de diverse ruimten bewegen. Er zijn vaste plekken voor activiteiten en er zijn plaatsen waar een kind zich kan terugtrekken.

Ook bij de voorbereiding van de vakantieprogramma's worden de kinderen betrokken.

Kinderen bepalen dus zelf hun bezigheden. Elk kind heeft daarbij een eigen persoonlijkheid en interesse. De pedagogisch medewerker zorgt voor de randvoorwaarden. Vanuit de activiteitenkeuze en afspraken daarover met de kinderen zorgt de pedagogisch medewerker dat de benodigde materialen er zijn en dat de kinderen weten hoe ze dit kunnen gebruiken. De

pedagogisch medewerker loopt rond in de verschillende ruimtes, kijkt toe en laat kinderen zoveel mogelijk zelfstandig hun activiteiten ontplooiën. Bemoeienis werkt zelfs vaak versturend. De pedagogisch medewerker zorgt de emotionele veiligheid van de kinderen en voor het bewaken van een goede sfeer.

Het buiten zijn is iets wat we de kinderen graag willen bieden. Met name omdat zij overdag al op school zitten en er vaak behoefte is aan buitenlucht en beweging (ook in het kader van overgewicht bij kinderen). Dit betekent dat we zorg besteden aan de buitenruimte zodat deze aantrekkelijk (en dus vaak avontuurlijk) is. De hooiberg zorgt ook bij regenachtig weer voor een uitdagende buitenruimte. Ook voor de oudere BSO-ers is er voldoende uitdaging (basketbal, tafeltennistafel buiten, voetbaldoeltjes, tennis, kabelbaan, hockey, trampoline) of werken met hout (hutten bouwen), techniek (slopen, fietsen repareren), dieren verzorgen of bezig zijn in de moestuin.

Ophalen

De ouders komen de kinderen ophalen en de pedagogisch medewerkers nemen bewust afscheid van de kinderen. De pedagogisch medewerkers nemen met de ouders de bijzonderheden van deze dag door vanuit de processen die de kinderen hebben doorgemaakt die dag. De kinderen staan centraal voor ouders en pedagogisch medewerkers.

De kinderen worden op verschillende tijden opgehaald. Er wordt bewust afscheid genomen van het kind en aan de ouders wordt verteld hoe de dag verlopen is. De oudere kinderen mogen volgens afspraak zelfstandig naar huis fietsen op een afgesproken tijd of na bericht van de ouders.

Kindvolgsysteem ontwikkeling en welbevinden

BSO Bijls Buiten gaat in hun visie uit van het hier en nu van een kind.

Het welbevinden gaat over dat hier en nu. Als een kind zich goed voelt is het vrolijk, zorgeloos, onderzoekend, ontdekkend en nieuwsgierig. Het voelt zich fijn, veilig en vertrouwd. Het is aan de deskundigheid van de pedagogische medewerkers om, wanneer een kind zich niet lekker voelt (dus een verstoring van dit welbevinden), dit te onderkennen. Dit gebeurt in nauw overleg met de ouders. Onze pedagogisch medewerkers worden hierin ondersteund door overleg met de ondernemer/het team, trainingen en de regelmatige werkbegeleiding.

Wij volgen de ontwikkelingen en het welbevinden van een kind dagelijks. Er wordt op gelet dat ieder kind dat aanwezig is echt bewust "wordt gezien". We volgen kinderen door het gedrag en welbevinden tijdens hun aanwezigheid te observeren. Ook zijn gesprekken met de kinderen en met de ouders belangrijke graadmeters. De pedagogisch medewerkers bespreken onderling dagelijks onderwerpen aangaande het welbevinden van de kinderen.

Met de ouders vindt dagelijks een mondelinge overdracht plaats over bijzonderheden, het welbevinden of andere relevante informatie betreffende het kind. Mocht er gedurende de opvang iets zijn opgevallen qua gedrag of heeft er zich iets voorgedaan, dan wordt dat ook die dag besproken met de ouders. Als uit observatie, gesprekken en andere signalen blijkt dat een kind zich niet optimaal ontwikkelt of er zich mogelijk andere relevante problemen voor doen, worden de observaties schriftelijk vastgelegd en aan het kinddossier toegevoegd.

Aan de hand van de signalering van mogelijke ontwikkelingsproblemen kunnen er, met instemming van de ouders, mogelijk verdere stappen worden genomen. Voor ouders zijn de vastgelegde observaties van hun kind(eren) altijd inzichtelijk en kunnen door de mentor met hen worden besproken.

Als organisatie hebben wij de rol ouders te adviseren en te ondersteunen bij onder andere ontwikkelingsproblematiek. Wanneer er het vermoeden bestaat dat er sprake is van ontwikkelingsproblematiek of andere problemen, worden de ouders van het betreffende kind uitgenodigd om de observaties gezamenlijk te bespreken. Vervolgens kunnen wij, indien nodig

en gewenst, ouders doorverwijzen naar een passende externe organisatie. De keuze in de te nemen stappen is aan de ouders. Vanuit het welbevinden van het kind in de BSO blijven de pedagogische medewerkers nauw betrokken en in gesprek met de ouders.

Signaleren en doorverwijzen

Als het gaat om bijzonderheden in het gedrag en of ontwikkeling van kinderen zoals hierboven omschreven, maken we bij het doorverwijzen gebruik van de Sociale Kaart. Hierop staan de organisaties vermeld met telefoonnummer en adres waar er mogelijk hulp gezocht kan worden.

Ondersteuning signaleren en doorverwijzen

Pedagogisch medewerkers ontvangen werkbegeleiding en training ter bevordering van het bewust in contact zijn met de kinderen (pedagogische visie) en het leren herkennen van signalen van bijzonderheden in de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen.

Regelmatig worden de kinderen besproken tijdens het groepsoverleg. Beroepskrachten bespreken met elkaar wat zij waarnemen bij de kinderen. Elke verandering komt zo ter sprake. Zij bespreken dit met elkaar en met de ondernemers en wanneer er meer actie nodig is dan volgt er een gesprek met de ouders/verzorgers.

Bijscholing pedagogisch medewerkers

De pedagogische medewerkers ontvangen dagelijks coaching en werkbegeleiding als deskundigheidsbevordering. Daarnaast worden zij door middel van pedagogische training in de visie ondersteund bij hun vragen uit de dagelijkse praktijk. De werkbegeleiding wordt in de toekomst geboden door een hbo-opgeleide "pedagogische beleidsmedewerker".

Pedagogische Coaching

Hieronder beschrijven wij de wijze waarop wij Pedagogische Coaching in 2020 gaan invullen. Wij hebben ervoor gekozen om de Pedagogische Coaching af te nemen bij Catherine Delsing. Wij worden gecoacht in onze pedagogische visie, welke beschreven staat in ons pedagogisch beleid. De Pedagogische Coaching 2020 ziet er als volgt uit:

- Pedagogische coaching
Het doel hiervan is dat wij tijdens ons werk bewust worden gemaakt van ons pedagogisch handelen. De coach doet dit door ons vragen te stellen over ons handelen en ons bewust te maken hoe wij nog meer kunnen aansluiten bij de behoeften van de kinderen.
  - Kinderzorgen en kindrangsten opvoeden en coachen bij gevoelens waaronder angst. Eigenheid en temperament. Richtlijnen bij verschillende typen kinderen.
  - Leiding geven aan BSO-kinderen; helder en beslist, liefdevol en neutraal. Het begeleiden van sociale interacties bij BSO-kinderen.
  - Bewust werken aan sociale-emotionele en relationele vaardigheden. Technieken om dieper in te gaan op wat kinderen zeggen. Begeleiden van gevoelsontwikkeling.
  - Het belang van meespelen/uitgangspunten van Malaguzzi.
  - Ontwikkelingspsychologie/sociaal-emotionele vaardigheden.

- 3x per jaar Pedagogische training door Orthopedagoge Catherine Delsing
Binnen de pedagogische visie krijgt elke medewerker 3x per jaar pedagogische training van Catherine Delsing.

- Observatie behorend bij het thema
Onze medewerkers voeren een observatie uit in het thema volgens een vooraf vastgesteld observatie formulier. Deze observatie wordt vervolgens in de volgende teamtraining geëvalueerd.

Stagiaires

Bij inzet van een pedagogisch medewerker in opleiding wordt er rekening gehouden met de opleidingsfase en leerjaar waarin zij zich op dat moment bevindt, overeenkomstig de voorwaarden van de CAO Kinderopvang. Wanneer er stagiaires worden begeleid in de organisatie worden deze gekoppeld aan een “vaste stagebegeleider”, de stagiaire wordt altijd boventallig ingezet. De taken en verantwoordelijkheden en de begeleiding daarbij staan beschreven op het formulier: F 138 Schema begeleiding stagiaires. Gezien de kleinschaligheid van de BSO mogen de stagiaires bij gebleken capaciteiten alle taken van een pedagogisch medewerker doen. Er is voldoende begeleiding om dit verantwoord uit te voeren. Uiteraard zit hier een natuurlijke opbouw in.

Ondersteuning door andere volwassenen

Wij maken van de ondersteuning van vrijwilliger gebruik. Zij kunnen de pedagogische medewerkers ondersteunen bij bijvoorbeeld het eetmoment of ander activiteiten/uitstapjes. Alle VOG's van de medewerkers en vrijwilligers zijn gekoppeld aan onze organisatie in het personenregister.

Alleen in het gebouw

Dit is meestal de ondernemer/leidinggevende of andere pedagogisch medewerker. Tijdens openingstijden is er altijd een achterwacht (andere volwassene) telefonisch bereikbaar en binnen 15 minuten aanwezig in geval van een calamiteit. Dit is meestal een van de ondernemers. Aangezien zij met hun volwassen kinderen en (schoon)moeder op hetzelfde erf wonen, is de achterwacht altijd dichtbij. Indien deze allen afwezig zijn, kunnen de ervaren vrijwilligers die binnen 5 minuten fietsen wonen, snel aanwezig zijn.

De 3 uursregeling

Bij BSO Bijls Buiten wordt er niet afgeweken van de BKR.

Bespreek cultuur in de organisatie

Wij (willen) leren van elkaar, over hoe wij denken, handelen en bewust contact maken vanuit de visie. Wij willen elkaar stimuleren in leren. In een positieve sfeer kunnen wij elkaar aanspreken om bewustwording te creëren. Wij staan open voor elkaars ideeën. Luisteren is een kwaliteit.

Wij zijn daarbij:

- * open en eerlijk
- * proactief
- * geïnteresseerd in kinderen en ouders
- * geïnteresseerd in elkaar
- * gericht op de dienstverlening
- * praktisch
- * spreken vanuit de ik-boodschap

Informatie-uitwisseling met ouders

De informatie uitwisseling met de ouders verloopt via de mail, appjes, affiches, BSO Bijls Buiten Berichten (nieuwsbrief) maar vooral mondeling.

De oudercommissie

De oudercommissie adviseert de organisatie (in de wet en de meeste reglementen 'houder' genoemd) over het beleid ten aanzien van:

- * de uitvoering van het bieden van verantwoorde kinderopvang
- * voeding, opvoeding, veiligheid en gezondheid;
- * openingstijden;
- * spel- en ontwikkelingsactiviteiten;
- * klachten en klachtenregeling;
- * de prijs van kinderopvang.

Daarnaast werkt de oudercommissie samen met de organisatie bij het organiseren van vieringen (feest op de locatie) en ouderavonden.

Reglementen

De leden van de oudercommissie worden gekozen uit en door de ouders waarvan een kind door de betreffende organisatie opgevangen wordt. In de praktijk zijn er meestal minder kandidaten dan zetels en worden de oudercommissieleden zonder verkiezingen benoemd. De bevoegdheden en facilitering (budget, ondersteuning) van de oudercommissie worden vastgelegd in een reglement. Er zijn modelreglementen opgesteld door BOink (belangenvereniging voor ouders) en de Brancheorganisatie Kinderopvang

Werkwijze

De oudercommissie kan zelf bepalen hoe ze haar adviestaken uitvoert. Vaak gebeurt dat in bijeenkomsten, waarin de leden met elkaar en met de leidinggevende van de organisatie onderwerpen bespreken. De oudercommissie kan ook bepaalde functies verdelen onder de oudercommissieleden, zoals voorzitter, secretaris en penningmeester. Daarnaast zetten individuele leden zich vaak per thema of activiteit in om de nodige taken uit te voeren. De werkwijze van de oudercommissie wordt door de oudercommissie vastgelegd in een huishoudelijk reglement.

Ondersteuning Oudercommissies

De oudercommissie kan gebruik maken van verschillende vormen van ondersteuning en advies omtrent oudermedezeggenschap.

Overige informatie

Overige belangrijke informatie naar ouders staat beschreven op onze website www.bsobijlsbuiten.nl. Hier staan zaken als de wijze van inschrijving, betaling en opzegging, openingstijden, contactmomenten met ouders, afname van extra dagdelen en ruilen, voeding, wat ouders zelf meenemen, verjaardagen, ziekte of verhindering, vakanties, Ouderrecht, oudercommissie en klachtenprocedure, ook staat hierin vermeld waar ouders voor vragen terecht kunnen. Dit soort zaken worden dan ook niet in ons pedagogisch beleid opgenomen.

Pedagogische Visie

Bij het tot stand komen van onze pedagogische visie hebben wij gebruik gemaakt van gedachtegoed van meerdere filosofen en pedagogen zoals Malaguzzi, Korczak, Solter, Pikler, Gordon en Riksen-Walraven. Zij kunnen gezien worden als pedagogische inspiratiebronnen. Deze pedagogische visie & beleid is ontwikkeld in samenwerking met Catherine Delsing, Orthopedagoog. Ook haar gedachtegoed kan gezien worden als inspiratiebron. Catherine Delsing biedt de medewerkers training in de pedagogische visie.

Vanuit de bovengenoemde inspiratiebronnen is de volgende pedagogische visie ontstaan:

Het bewust contact maken met en professioneel gericht zijn op het kind, de ouder, de medewerker (het individu). Neutraal en gericht op alle aspecten van de ontwikkeling. Deze evenwichtige liefdevolle benadering draagt bij aan het bevorderen van het basisvertrouwen. Wanneer kinderen geboren worden gaan we uit van een basisvertrouwen* van 70%, de resterende 30% volgt tijdens de ontwikkeling en de groei na de geboorte.

Deze pedagogische visie sluit goed aan bij een ieder die het belangrijk vindt dat kinderen zich ontwikkelen tot mensen met liefde voor en in verbinding met zichzelf, met de anderen, met de natuur in een multiculturele samenleving. Het pedagogisch handelen is gebaseerd op het volledig mens mogen zijn*.

Wij willen kinderen in de gelegenheid stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit doen we door de ontwikkeling en belevingswereld van het kind te volgen en hierop aan te sluiten door het aanbieden van ervaringen die bij het kind passen en het kind verrijken. Hierbij wordt het kind **Respectvol, Ruimtelijk, Individueel en Neutraal**, zonder oordeel, liefdevol benaderd (benadering volgens de RRIN).

De *pedagogische visie* berust op vier pijlers (de RRIN):

Een Respectvolle benadering naar elkaar.

We benaderen kinderen respectvol vanuit de belevingswereld van het kind. Wij hebben oog voor de eigenheid en individualiteit van het kind. Naast individueel contact begeleiden we het kind in de omgang met volwassenen en andere kinderen. Wij noemen dit het *actief volgend begeleiden in dialoog*: we leren kinderen zelf te leren. We willen oog hebben voor detail, respect voor elkaar en de dingen om ons heen en voor de natuur.

Een Ruimtelijke benadering in fysieke en psychische zin.

We gaan er van uit dat iedereen door ruimte om zich heen zich kan ontwikkelen. Daarom bieden we verschillende ingerichte ruimten waar diverse activiteiten gedaan kunnen worden. Wij geven kinderen de mogelijkheid zich breed te ontwikkelen. We zorgen voor ruimte, voor creatieve experimenten en het opdoen van nieuwe ervaringen. Nieuwe ervaringen die aansluiten bij de ontwikkelingen van het kind.

Een Individuele benadering.

Ieder mens is uniek. We luisteren echt naar elkaar, we nemen elkaar serieus en we gaan in op een vraag. We geven kinderen de mogelijkheid vaardigheden te ontwikkelen en ervaringen op te doen die aansluiten bij hun eigen belangstelling.

Een Neutrale benadering.

Een neutraal (zonder oordeel) benadering is de basis van de hele ontwikkeling. Daarom vinden we het belangrijk om te signaleren en op te merken: wat vraagt dit kind van mij als opvoeder; hoe kan ik hier op een liefdevolle doch neutrale manier mee omgaan. We gaan daarbij uiteraard ook uit van een oordeel loze houding tegenover onze veelkleurige samenleving. Wij bieden de kinderen emotionele veiligheid, vertrouwen en ruimte. Hierdoor krijgen de kinderen de mogelijkheid, en worden ze gestimuleerd te groeien naar zelfstandigheid (autonomie) en sociale verantwoordelijkheid. Tevens leren ze hiermee respect te hebben voor zichzelf, elkaar en de omgeving.

De vier pijlers vragen een actieve liefdevolle houding van pedagogische medewerkers naar kinderen. De relatie tussen pedagogisch medewerker en kind kent een aantal regels die als basis gehanteerd worden. Deze vuistregels zijn de vertaling van de hieronder beschreven uitgangspunten in de houding en omgang met kinderen. Het kind krijgt onvoorwaardelijk steun en vertrouwen van de pedagogisch medewerkers die voor het kind zorgt.

Dat betekent:

- Dat we elk kind onvoorwaardelijk en liefdevol accepteren zoals het is,
- Dat we vanuit deze acceptatie bewust kijken naar het kind met de vraag: wat kan ik als pedagogisch medewerker dit kind aanbieden zodat het zich verder kan ontwikkelen,
- Dat we ingaan op vragen/signalen van kinderen (onaangepast gedrag zien wij als signaal) en daarmee het kind serieus nemen,
- Dat een kind altijd de gelegenheid krijgt om terug te vallen op een volwassene (er is altijd nabijheid van een volwassene bij een kind),
- Dat een kind nooit geïsoleerd mag worden,
- Dat niets als dwangmiddel gebruikt mag worden,
- Dat een kind niet door een ander kind (of een groep kinderen) gepest of gekleineerd wordt.

Wij vragen van pedagogische medewerkers een actieve instelling om deze regels na te leven volgens onderstaande uitgangspunten.

- Bewust contact maken met de ander
- Bewust (kinderen) zien en gezien worden
- Bewust horen en gehoord worden
- Bewust volgen en gevolgd worden
- Bewust stimuleren en gestimuleerd worden
- Bewust begrenzen en begrensd worden
- Bewust respecteren en gerespecteerd worden
- Bewust accepteren en geaccepteerd worden
- Bewust erkennen en erkend worden
- Bewust veiligheid en geborgenheid bieden, zich veilig en geborgen voelen

Basisvertrouwen*

We gaan bij het basisvertrouwen uit van de 7 levensbehoeften van de mens, deze zijn;

Bij volwassenen

Emotionele binding
Waardering
Veiligheid
Fysiologische behoefte
Kerntransformatie
Kennis
Zelfontplooiing

Bij kinderen

Liefde
Trots
Veiligheid
Mijn lijf
Ik ben mezelf
Ik weet
Ik groei

Het is noodzakelijk dat kinderen erop kunnen vertrouwen dat hun ouders beschikbaar zijn als ze hulp nodig hebben. En nog belangrijker hierbij is dat ouders de juiste signalen afgeven naar hun kind(eren). Denk daarbij aan:

- * ik ben er voor je vanuit onvoorwaardelijke liefde
- * ik zie je
- * ik doe wat ik zeg
- * ik bied veiligheid en begrenzing

Optimale zorgeloze ontwikkeling

Zijn de levensbehoeftes in balans, dan heeft het kind een stevig basisvertrouwen. We praten veel met de kinderen, we benoemen wat we doen en we leggen alles wat we doen uit. Dit bevordert een optimale zorgeloze ontwikkeling. Ieder kind wordt bewust gezien en gewaardeerd. We kijken en handelen liefdevol, zonder oordeel. We volgen de behoeftes van ieder kind. Hierdoor wordt hun basisvertrouwen ontwikkelt en versterkt. Ieder kind kan en mag zijn wie hij of zij is.

*** Volledig mens mogen zijn**

Wanneer de mens de mogelijkheid heeft tot individuele groei en ontwikkeling zal de kwaliteit en de kracht van deze persoon optimaal tot uiting kunnen komen in een groep. Dit is een waardevolle aanvulling op sociaal gebied. Het individu is krachtig en dus samen sterk. Het ontwikkelen en bevorderen van de persoonlijke en sociale competentie.

In de hierboven genoemde uitgangspunten zijn de elementen op het gebied van de natuurbeleving en omgang met dieren ingebed en dus absoluut onmisbaar voor de optimale ontwikkeling van kinderen.

De ontwikkeling van kinderen van 4 tot 13 jaar

Ineens gaat het allemaal heel snel. Een kind groeit uit van een kleuter tot een schoolkind en dat gaat gepaard met een hele snelle ontwikkeling op alle verschillende ontwikkelingsgebieden. Want er zit een heel groot verschil tussen een 4-jarig kind dat net naar de basisschool gaat en een 12-13 jarig kind dat de basisschool alweer verlaat.

Op BSO Bijls Buiten beïnvloedt de pedagogisch medewerker deze ontwikkeling van het kind "positief" door er voor te zorgen dat het kind zich thuis voelt. Vanuit deze "positieve" sfeer kan het kind zijn natuurlijke behoefte en nieuwsgierigheid aanwenden om zijn eigen mogelijkheden verder te ontwikkelen. Zo komt het kind tot nog meer zelfstandigheid en zelfredzaamheid (autonomie). Voorwaarde hiervoor is dat een kind zich veilig en vertrouwd voelt en weet dat de volwassene beschikbaar en nabij is wanneer het kind deze nodig heeft. Daardoor krijgt het kind zelfvertrouwen en respect, wat kan leiden tot een optimale ontwikkeling in de verschillende ontwikkelingsgebieden:

Lichamelijke ontwikkeling

Binnen de lichamelijke ontwikkeling brengen we het volgende onderscheid aan:

- ✓ Grove en fijne motoriek
- ✓ Seksuele ontwikkeling

Motoriek

Belangrijk is de ontwikkeling van de grove motoriek. Kinderen kunnen niet lang stil zitten (moeten dat op school ook al de hele dag), daarom bieden we ook voldoende bewegingsmogelijkheden. De grove motoriek loopt altijd vooruit op de fijne motoriek. Rond het vijfde jaar gaat ook de fijne motoriek heel hard vooruit. Ze hoeven steeds minder geholpen te worden bij het spelen, eten en aankleden. Rond een jaar of 7 hebben de kinderen de meeste motorische vaardigheden wel onder de knie. De vaardigheden die ze daarna leren hebben meer te maken met een toenemende lichaamskracht en veranderende lichaamsverhoudingen dan met de ontwikkeling van de spieren. Wanneer de puberteit intreedt (ergens tussen de 10 en 13 jaar), verandert er ineens weer heel veel in lichamelijk opzicht. Qua lengte (bijvoorbeeld slungeligheid), vormen (meisjes krijgen borsten, worden ongesteld etc.), beharing etc. Kinderen kunnen hierdoor futloos en humeurig worden en weten zich vaak geen raad met hun lichaam en gevoelens.

Seksuele ontwikkeling

Onder seksualiteit kun je alle gevoelens en gedragingen verstaan die te maken hebben met je eigen lichaam en dat van een ander. Dit veroorzaakt speciale (opgewonden, prettige) gevoelens bij jezelf en bij de ander.

Kinderen komen dagelijks, via de media, ervaringen thuis of op straat in aanraking met positieve en negatieve aspecten van relaties en seksualiteit. Logisch dat ze daar op een gegeven moment ook over gaan praten en er vragen over gaan stellen. Maar daar moet dan wel ruimte voor zijn en er moet geen taboe op dit onderwerp liggen.

Daarnaast vraagt ook de ontwikkeling van de eigen seksualiteit van kinderen aandacht. Een goede begeleiding en stimulering kan voorkomen dat kinderen moeite krijgen met de eigen seksualiteitsbeleving, met hun zelfbeeld, en met hun vermogen intieme relaties met anderen aan te gaan.

Seksualiteit is voor kinderen een normaal onderdeel van het leven. Daardoor stellen ze over seksualiteit net zo gemakkelijk vragen als over een ander onderwerp dat ze op dat moment interesseert. Je ziet dat seksualiteit pas beladen voor kinderen wordt door de negatieve reacties van volwassenen. Door uit te leggen en wat de reden is dat iets niet mag maak je er geen taboe van.

Jonge kinderen uiten zich veel met hun lichaam en hebben een grote behoefte aan knuffelen en geknuffeld worden. Langzaam wordt het hen duidelijk dat ze een jongen of een meisje zijn, wat nieuwsgierigheid met zich meebrengt naar de lichamen van anderen. Ook blijkt in hun spel dat ze zich steeds meer gaan bezig houden met sekserollen en dat ze zich hierbij oriënteren op het rolgedrag van volwassenen (vadertje-moedertje). Langzamerhand ontwikkelen ze ook een bepaald schaamtegevoel. Daarnaast gebruiken ze graag vieze woorden en schuttingtaal.

Naarmate het schoolkind ouder wordt zal hij of zij zich steeds meer gaan identificeren met de eigen sekse. Soms betekent dit ook dat ze zich gaan afzetten tegen de andere sekse. Deze voortgaande ontwikkeling brengt vaak een rijke fantasie over seks van volwassenen met zich mee. Vies, eng en stiekem zijn reuze spannend.

Emotionele ontwikkeling

Als gevolg van een toenemend ik-besef worden kinderen zich bewust van de eigen kwetsbaarheid. Door kinderen de gelegenheid te geven gevoelens en gedachten te uiten, er met elkaar over te praten, leren ze met hun eigen gevoelens en gedachten om te gaan. Kleuters zijn meestal nog te zeer op zichzelf gericht om zich in te kunnen leven in anderen. Ze gaan ervan uit dat de ander net zo denkt en voelt als zij. Voor kinderen van 4 tot ca. 6 jaar speelt fantasiespel een belangrijke rol. Hiermee kan het kind oefenen om met emoties om te gaan.

Wanneer kinderen ouder worden gaan ze steeds nadrukkelijker reflecteren op zichzelf: mogelijkheden, beperkingen, kenmerken, wensen, gevoelens en eigenschappen.

Aanvankelijk zijn stemmingswisselingen nog heel gewoon, maar langzamerhand worden kinderen evenwichtiger. Ze leren steeds beter rekening te houden met de ander. Soms ontstaat de neiging stoer te doen of indruk te maken, dit alles heeft te maken met het verwerven van een plaats of status binnen een groep.

Zodra de kinderen de pubertijd naderen verandert er, naast lichamelijke veranderingen, ook heel wat op het hormonale vlak. Dit zorgt vaak voor een tijdelijke emotionele instabiliteit en verminderd zelfvertrouwen. Hierdoor is extra aandacht gewenst voor het zelfbeeld en het omgaan met verschillende gevoelens.

Het is belangrijk te werken aan zelfvertrouwen. Een kind dat zelfvertrouwen heeft, is minder snel van slag en kan op een gezonde manier met zijn emoties omgaan.

Sociale ontwikkeling

Een kleuter is een heel sociaal wezen en zoekt vaak geborgenheid. Hij is nog erg afhankelijk van volwassenen en hangt vaak aan bepaalde personen.

Vanaf 4 jaar begint de sociale oriëntatie. Kinderen leren luisteren naar elkaar, kunnen wachten op elkaar, vertellen over eigen ervaringen, gaan samenwerken en leren geven en nemen.

Vanaf een jaar of 6 richt een kind zich al steeds minder op zichzelf en steeds meer op anderen. Ze krijgen vriendjes, worden zelfstandiger en leren zich aan afspraken te houden. Ze ontwikkelen een positief en negatief zelfbeeld. Heel belangrijk hierbij is of hij/zij zich in de groep geaccepteerd voelt. Kinderen willen er graag bij horen en zich geborgen voelen. De groep geeft ook een bepaalde druk, die soms groot kan zijn.

Ook conflicten zijn aan de orde van de dag. Door de voortgaande sociale ontwikkeling wordt een belangrijke vooruitgang geboekt in het leren omgaan met conflicten. Deze vooruitgang is mogelijk omdat kinderen in toenemende mate in staat zijn zich te verplaatsen in de gevoelens, wensen, opvattingen en de situatie van anderen (het kind ontwikkelt empathie). Vanaf een jaar of 9 beschikt een kind over het sociale begrip en de sociale vaardigheden die noodzakelijk zijn om zich in de maatschappij te kunnen handhaven. Naarmate het kind ouder wordt zal het steeds meer een toenemende behoefte hebben aan zelfstandigheid, privacy, een eigen mening en verantwoordelijkheid.

Cognitieve ontwikkeling

Op school leert het kind een aantal nieuwe vaardigheden zoals: lezen, spellen, schrijven en rekenen. Voordat een kind deze zaken kan leren, moet aan een aantal voorwaarden voldaan zijn. Het kind beschikt steeds meer over eigenschappen zoals zich kunnen concentreren, kunnen luisteren, voldoende taalschat en het kunnen analyseren. In de eerste levensjaren wordt hiervoor al een basis gelegd. Op school leert een kind in toenemende mate zelfstandig taken uit te voeren en problemen zelf op te lossen. Omdat kinderen op school heel erg bezig zijn met het "leren", is er juist op de BSO tijd en ruimte om te ontspannen.

Taalontwikkeling

Een kind van 4 jaar kan bijna altijd al verstaanbaar spreken. Woorden worden steeds beter uitgesproken en zinnen worden steeds ingewikkelder. In deze leeftijdsfase gaat het kind ook beseft krijgen dat het door de taal achter bepaalde dingen kan komen door veel te vragen. Kinderen beginnen vaak met het schrijven van hun naam, deze ontwikkeling verloopt heel snel. Aan het eind van groep 3 kunnen kinderen vaak al behoorlijk lezen en ook al veel schrijven.

Overige aspecten m.b.t. de ontwikkeling

Persoonlijkheidsontwikkeling

Kinderen van 4 jaar zijn nog steeds bezig met de ontwikkeling van de psychische onafhankelijkheid. Het kind begint te beseffen wat wel en wat niet mag. Het innerlijk geweten begint vorm te krijgen, het komt in de plaats van het geweten van de ouders. Hierbij is het belangrijk dat het kind begeleiding krijgt; er moeten duidelijke grenzen zijn.

Een kind van 4 weet ondertussen tot welk geslacht hij behoort en ontwikkelt het vermogen om buiten het eigen ik te treden, om zich in een ander in te leven.

Kinderen vanaf 6 jaar richten zich steeds meer op de buitenwereld. Ze leven in de realiteit en beseffen dat er een verschil is tussen wat je denkt en wat je voelt. Ze realiseren zich steeds meer dat een ander kind of een volwassene andere gevoelens heeft, andere gedachten, andere ervaringen en andere mogelijkheden.

Een kind gaat zich vergelijken met een ander en zijn eigen persoonlijkheid tekent zich daarbij steeds duidelijker af. Zelfkennis komt tot stand door het beeld dat anderen hem voorhouden, maar dromen en fantasieën dragen ook bij aan het zelfbeeld. De reacties uit de omgeving hebben invloed op dit proces. Het is belangrijk om dingen die een kind goed kan te benadrukken, hiermee versterk je zijn persoonlijkheid. Kinderen met een andere culturele achtergrond moeten respect voelen voor hun eigen cultuur.

Vanaf een jaar of 9 is het geweten een deel van de persoonlijkheid geworden en een kind houdt zich aan de gangbare normen en waarden.

Eigenwaarde

Belangrijk in deze fase is het gevoel van eigenwaarde. Elk kind vindt het leuk om complimenten te krijgen, erbij te horen en anderen te helpen. Hij wil laten weten wat hij waard is. Er ontstaat langzamerhand verantwoordelijkheidsbesef. Een kind leert stap voor stap zijn verantwoordelijkheid te dragen.

Het volgen van de ontwikkeling

Pedagogisch medewerkers proberen een goed beeld te krijgen van de kinderen door hen te observeren, regelmatig en op verschillende momenten. Hierbij komen de verschillende ontwikkelingsgebieden aan bod. Dagelijks wordt er een goede overdracht met ouders gedaan, waarin dit soort zaken ook aan bod kunnen komen.

Opvallend gedrag

Wanneer er iets opvalt aan een kind dan wordt dit in eerste instantie door de pedagogisch medewerkers (in de meeste gevallen de mentor) met ouders besproken, zo kunnen we nagaan of er niet iets anders met het kind aan de hand is. Daarnaast wordt het kind ook besproken in het teamoverleg, tijdens de kindbesprekingen. Pedagogisch medewerkers kunnen ook de hulp inroepen van de leidinggevende.

Als de ouders zelf vragen of twijfels hebben over de ontwikkeling van hun kind kunnen ze dit ook bespreken met de pedagogisch medewerkers en zo nodig kan er hulp ingeschakeld worden. Ouders mogen ten alle tijden een gesprek aanvragen met de mentor van het kind. Het initiatief hiervoor ligt bij de ouders.

1. Emotionele Veiligheid

1.1 Inleiding

Zoals in het Voorwoord beschreven, willen wij kinderen in de gelegenheid stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit doen we door de ontwikkeling en belevingswereld van het kind te volgen en hierop aan te sluiten door het aanbieden van ervaringen die bij het kind passen en het kind verrijken. Hierbij wordt het kind **Respectvol, Ruimtelijk, Individueel, Neutraal** (zonder oordeel) en liefdevol benaderd.

In dit hoofdstuk wordt de belangrijkste voorwaarde, emotionele veiligheid, uitgewerkt. De volgende hoofdstukken richten zich op de persoonlijke en sociale ontwikkeling en het omgaan met waarden en normen.

Uit onderzoek (o.a. van M. Riksen-Walraven) * is gebleken dat alleen vanuit een emotioneel veilige situatie een kind optimaal tot ontplooiing komt. Van daaruit richten kinderen zich optimaal op interacties met leeftijdsgenootjes (waarmee ze naast hun persoonlijke ook hun sociale competentie ontwikkelen) en de ruimte, inrichting en materialen (waarmee ze hun persoonlijke competentie ontwikkelen).

Een emotioneel veilige situatie wordt geboden door juiste interacties tussen pedagogisch medewerker en kind. Een sensitieve (invoelende) medewerker die ingaat op de behoefte van het kind, een goede omgang met (bekende) leeftijdsgenootjes en een omgeving die goed en veilig aanvoelt.

Bij BSO Bijls Buiten is de empathische liefdevolle pedagogisch medewerker van groot belang. Zij is verreweg het meest bepalend voor het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen in een BSO. Door hun grotere sociale en cognitieve (verstandelijk) vermogen zijn de pedagogische medewerkers in staat een kind goed te begeleiden en hun het gevoel van emotionele veiligheid te geven.

Daarna komt de omgang met leeftijdsgenootjes. Door regelmatige interacties met dezelfde kinderen kan een kind neutrale relaties met leeftijdsgenootjes ontwikkelen die bijdragen tot een gevoel van veiligheid en welbevinden. De omgang met leeftijdsgenootjes is ook bevorderlijk voor de ontwikkeling op diverse gebieden (persoonlijke en sociale ontwikkeling).

De inrichting van de ruimte draagt bij aan een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij kinderen, onder meer door de beschikbaarheid van privé-plekjes en “zachte” hoeken waar kinderen zich kunnen terugtrekken, door de ruimte zo in te delen dat kinderen ongestoord kunnen spelen en door toepassingen van materialen die het geluidsniveau binnen de ruimte reduceren. De inrichting van ruimte is ook van invloed op de persoonlijke ontwikkeling (spelmateriaal) en de sociale ontwikkeling (mate van mogelijkheid voor contacten tussen kinderen).

In onderstaand hoofdstuk beschrijven we de interactie tussen pedagogisch medewerker en kind. Dit is het belangrijkste aspect van emotionele veiligheid en de basis voor alle overige ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen. Het contact met leeftijdsgenootjes en de ruimte worden uitgewerkt bij de persoonlijke en/of sociale ontwikkeling waar deze aspecten ook invloed op hebben.

* M. Riksen-Walraven is de bron van de uiteenzetting rond de vier opvoedingsdoelen van de wet, te weten emotionele veiligheid, persoonlijke en sociale ontwikkeling en het eigen maken van waarden en normen.

1.2 Relatie pedagogisch medewerker-kind

Wanneer we spreken over de pedagogische relatie tussen pedagogisch medewerker en kind bedoelen we een bewuste professionele relatie (2^e/3^e opvoedings sfeer), daar waar de relatie ouder-kind (1^e opvoedings sfeer) gevoelsmatiger en emotioneler is. Ouders zijn emotioneel betrokken bij hun kind. Pedagogische medewerkers zijn dat natuurlijk ook, maar hebben een meer *beroepsmatige* (bewuste) betrokkenheid tot het kind. De verantwoordelijkheid die pedagogische medewerkers hebben, is groot. Immers, een deel van de opvoeding wordt hen toevertrouwd. En het is juist deze eerste periode (vanuit de psychologie wordt gesproken over de eerste zeven levensjaren) die in de ontwikkeling als essentieel gezien wordt als *basis voor het verdere leven*.

Bij BSO Bijls Buiten is het uitgangspunt in ons werken met kinderen de visie die we hebben op het volledig mens-zijn:

De mens is een uniek wezen, in staat na te denken over zijn of haar handelen (intentioneel handelen) en tot reflectie daarop. Kinderen zijn *competent*. Ze verdienen respect in onze omgang met hen. Hieruit zijn de *vier pijlers* voortgekomen van waaruit wij kijken naar en werken met kinderen (de RRIN):

- de **R**espectvolle benadering
- de **R**uimtelijke benadering
- de **I**ndividuele benadering
- de **N**eutrale liefdevolle benadering

In dit hoofdstuk komen deze pijlers terug. Met name wat de consequenties zijn in ons handelen naar en onze omgang met kinderen, vanuit onze pedagogische visie.

1.3 Veilige gehechtheid en basisvertrouwen

Hierboven is al kort het belang aangestipt van de relatie tussen pedagogisch medewerker en kind. Wanneer het kind zich immers veilig voelt en vertrouwen heeft durft het zelfstandigheid aan, er op uit te gaan en te ontdekken. Het kind zal zich pas veilig voelen wanneer het de kans krijgt zich te hechten aan de pedagogisch medewerker. Onder een gehechtheidrelatie verstaan we een relatief duurzame relatie tussen een kind en één of meer specifieke personen met wie het kind regelmatig interacteert. De gehechtheidrelatie is voor het kind het vanzelfsprekende fundament van al zijn doen en laten. Kinderen hebben behoefte aan een voorspelbare relatie. Het is het fundament in tijden van spanning en angst. Het ontstaan van een veilige gehechtheid hangt af van de mate waarin de pedagogisch medewerker sensitief en responsief reageert naar het kind. Onder sensitiviteit verstaan we de mate waarin de pedagogisch medewerker gevoelig is voor signalen van het kind, responsiviteit is de mate waarin de pedagogisch medewerker juist reageert op signalen van het kind. Deze aandachtige omgang bevordert het zelfvertrouwen van het kind en het vertrouwen wat het kind heeft in de omgeving.

We zijn in staat om signalen waar te nemen, te interpreteren en daar prompt en adequaat op te reageren. We spelen hierbij in op de verschillende leeftijden en ontwikkelingsfasen. Deze signalen kunnen lichaamstaal en emoties zijn (non-verbale communicatie). Hierbij is het luisteren en kijken naar het kind een essentiële vaardigheid. Naarmate het kind ouder wordt zal ook de verbale communicatie een steeds grotere rol gaan spelen.

Bij BSO Bijls Buiten is er de warme betrokkenheid en aandachtige omgang tussen pedagogisch medewerker en kind. Zo ontstaat er een vertrouwensband tussen pedagogisch medewerker en kind: het kind voelt zich veilig in het contact en zo leert de pedagogisch medewerker het kind echt kennen.

Uit de theorie met betrekking tot hechting blijkt dat kinderen prima in staat zijn om stabiele relaties aan te gaan met meerdere opvoeders die als gehechtheidspersoon kunnen fungeren. We spreken dan van een verbreding van het opvoedingsmilieu. Dit betekent een verbreding van de ervaringswereld van het kind. Vanuit deze visie houden we rekening met de bezetting van de pedagogische medewerkers op de groepen.

Wenmomenten

Het aantal wenmomenten bij plaatsing van een kind wordt zoveel mogelijk afgestemd op de individuele vraag en situatie van het kind, de ouder(s)/verzorger(s) en de basisgroep. In de praktijk betekent dit vaak 1 tot 2 wenmomenten. De eerste kennismaking is vaak bij de rondleiding en het plaatsingsgesprek.

1.4 Liefdevol volgend begeleiden

Uit de pedagogische visie komt naar voren dat we uitgaan van de individualiteit van het kind. Ieder kind is uniek en we respecteren die eigenheid. We benaderen kinderen respectvol vanuit de belevingswereld van het kind. Kinderen zijn competent: ze zijn in staat op hun niveau aan te geven wat goed voor ze is. Kinderen willen leren en zich ontwikkelen. We willen kinderen in de gelegenheid stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. De pedagogisch medewerker sluit hierop aan door het aanbieden van ervaringen die passen en verrijken. De pedagogisch medewerker is daarbij voorwaardenschepend, zij draagt ideeën en activiteiten aan die nooit het *doel op zich* mogen zijn. Belangrijk is dat je als pedagogisch medewerker de ontwikkeling en belevingswereld van het kind volgt. Je dient je als pedagogisch medewerker voortdurend de vraag te stellen "Wat vraagt dit kind nu van mij?".

Het proces dat steeds doorlopen wordt in het omgaan met kinderen omvat de volgende stappen: observeren-nadenken-handelen-evalueren-bijstellen. Het kind-volgsysteem wat wij hanteren sluit hierbij aan. We hanteren voor de observaties de methode van Casa4. Op deze manier hebben en houden we de ontwikkelingen van de kinderen goed in beeld.

1.5 Daadwerkelijk contact/communicatie-principes

Ons uitgangspunt in de omgang met kinderen is het opbouwen van een relatie tussen pedagogisch medewerker en kind, zoals hierboven al aangegeven. Immers, vanuit deze geboden veiligheid ontwikkelen kinderen zich. Wij geven aan wat belangrijke vaardigheden zijn voor de pedagogisch medewerker in het daadwerkelijke contact met kinderen. Ook gaan we in op concrete communicatievaardigheden als luisteren en duidelijk zijn in het omgaan met elkaar. In de professionalisering en begeleiding van pedagogische medewerkers ligt hier een zwaartepunt. Communicatieprincipes en het leren kijken naar kinderen worden bewust geoefend. Wij onderscheiden een aantal essentiële vaardigheden van de pedagogisch medewerker om tot daadwerkelijk contact te komen:

- Het kunnen herkennen van contact-initiatieven van het kind. Bij de oudere kinderen nemen de verbale contact-initiatieven, evenals het zoeken van nabijheid een steeds belangrijkere plaats in.
- Het maken van oogcontact met het kind is essentieel om aan te geven dat de pedagogisch medewerker open staat voor het contact-initiatief.
- Naast het herkennen en richten (toewenden) is van belang dat de pedagogisch medewerker in woorden of in lichaamstaal aangeeft dat het initiatief herkend is en dat ze er in neutrale zin op ingaat. Uitspraak ("Ja, wat knap van je, ik kom zo bij je als ik klaar ben met...") is dan ook voor het kind aanvaardbaar omdat het zich begrepen voelt.

Belangrijk in het contact is ook dat de pedagogisch medewerker voortdurend benoemt wat zij gaat doen en waarom. Kinderen ervaren hierin veiligheid en leren de stem van de pedagogisch medewerker kennen. Daarnaast is het benoemen van groot belang voor de taalontwikkeling en het sociaal gericht zijn op elkaar.

Wij geven handreikingen voor het goed luisteren naar kinderen. Kinderen hebben eigen behoeften. Door goed kijken en luisteren begrijpen wij wat er in hen omgaat. Daardoor kunnen we kinderen bieden wat ze nodig hebben. Bij actief luisteren gaat het erom dat je het gevoel en de beleving van het kind op dat moment wilt verwoorden. Je laat het kind hierbij merken dat je het wilt begrijpen en het serieus neemt.

Wij leggen de nadruk op het belang van de ik-boodschap i.p.v. de jij-boodschap. Door de boodschap naar het kind in de ik-vorm te stellen wordt strijd vermeden en ben je duidelijk naar het kind.

Voorbeeld: Een kind is met speelgoed veel lawaai aan het maken. Een pedagogisch medewerker reageert daarop met: "wil je daar mee stoppen?". Vanuit de ik-boodschap kun je het zo formuleren: "Ik wil graag dat je daar mee stopt want het doet zeer aan m'n oren" of: "De andere kinderen kunnen elkaar niet verstaan".

Behalve dat in dit voorbeeld vanuit de ik-boodschap wordt gereageerd, vertelt de pedagogisch medewerker ook over de reden van de vraagstelling.

Van groot belang voor de pedagogisch medewerker is dat ze *onbevooroordeeld/zonder waarde oordeel* kijkt. We observeren wat het gedrag laat zien, in plaats van een oordeel hebben over dat gedrag.

We kennen allemaal het zo bekende voorbeeld van speelgoed opruimen en weten uit eigen ervaring dat het vaak niet werkt alleen te roepen: "*Opruimen*". Daar is kennelijk nog iets anders nodig als stimulans voor de kinderen om niet over te gaan in strijd. Als pedagogisch medewerker wil je uit de strijd blijven. Hoe doe je dat?

Een paar voorbeelden:

- Onderzoek of je in je vraag om op te ruimen een stimulans naar de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van het kind kunt plaatsen.

Voorbeeld: "Wat een prachtig werkstuk! Zullen we het ophangen in onze ..... ruimte? Wil je daarna het speelgoed of wat je wil dat opgeruimd wordt benoemen, volgens mij ben je daar een kei in en is het in vijf minuten gebeurd! Of: "We gaan opruimen. Hoe zullen we het verdelen?" Hierbij geven we kinderen de keuze. Soms werkt het ook goed om aan te geven: "Ik help even mee. In het geval er samen gespeeld is stimuleer je ook het samen opruimen.

Kinderen genieten van de aangeboden mogelijkheden in het groeien naar zelf dingen kunnen doen. In onze visie gebeurt dit vanuit het vertrouwen dat je hebt in het kind en in dat wat je ziet en ervaart.

Wij vinden het belangrijk te luisteren naar het kind om er achter te komen wat de reden is van het huilen. Dan zal het kind zich begrepen voelen, wat de relatie en het zelfvertrouwen ten goede komt. Kinderen genieten van de aangeboden mogelijkheden in het groeien naar zelfstandigheid. In onze visie gebeurt dit vanuit het vertrouwen in het kind en in dat wat je ziet en ervaart.

Spelen • ontdekken • groeien

Een kind ontwikkelt zich van nature op zijn of haar eigen manier. Ieder kind heeft heel veel mogelijkheden in zich om van alles te kunnen leren. Door te spelen kunnen kinderen zelf ervaren en zelf ontdekken. Voor kinderen is het dé manier om te groeien. Wij spelen met hen mee en bieden hen uitdagende opvang.

1.6 Verzorging en veiligheid

Oudere kinderen op de BSO vragen om nog meer ruimte en vrijheid, nog minder bescherming vanuit de pedagogisch medewerkers. Hier vinden ook activiteiten plaats zonder direct toezicht. Wel wordt hier indirect toezicht op gehouden en er worden goede afspraken gemaakt. De pedagogisch medewerkers hebben iedere BSO dag een grote rol bij het volgen van de kinderen. Is ieder kind die dag “bewust gezien en gehoord”, heeft ieder kind een moment van bewuste aandacht en contact gekregen? Was ieder kind emotioneel veilig?

In de verzorging en veiligheid is het belangrijk oog te hebben voor de behoefte aan zelfstandigheid. Maken de grotere kinderen bijvoorbeeld zelf hun fruit schoon; helpen grotere kinderen de jongere bijvoorbeeld met koekjes bakken. Laat je kinderen echt alleen buiten spelen op een stuk terrein als ze daarom vragen of zeg je daar liever nee tegen vanuit *jouw* veiligheid? Hoe kun je in het laatste voorbeeld stimulerend zijn: Het *uitspreken* van je zorg; *vertrouwen hebben* in kinderen en dit uitspreken; laten weten dat je er *altijd voor hen bent* bij vragen of anderszins; *afspraken maken* om hiermee *duidelijk bewust te begrenzen*.

Natuurlijk moet een opvoeder soms wel ingrijpen als het kind niet het overzicht heeft, of het inzicht in het gevaar ontbreekt. Een kind van een jaar dat kruipt, onder de tafel terechtkomt en wil staan zal het hoofd stoten en dit blijven doen; een kind van twee jaar heeft een afgebakend buitenterrein nodig anders loopt het weg; een kind van vijf jaar laat je geen drukke weg oversteken omdat het de afstanden nog niet goed kan inschatten. Belangrijk hierin is dat de opvoeder zich bewust is van haar rol en zich de vraag stelt: “Bescherm ik hierin niet onnodig?”.

Kinderen leren door te doen, door te ervaren. In een vertrouwde en veilige omgeving, waarin de opvoeder nabij is. Wanneer een kind zich pijn doet wordt het getroost en kan het van daaruit opnieuw gaan ontdekken. De vreugde is groot als iets lukt. Het kind ervaart daarin eigen kracht en mogelijkheden. Op deze manier groeien kinderen steeds meer naar zelfstandigheid. Ieder kind leert in zijn eigen tempo om te gaan met kleine risico's in een veilige omgeving.

De volgende *basisregels* hanteren we bij de dagelijkse handelingen:

- We accepteer de eigenheid van het kind.
- We vertrouwen op wat het kind aangeeft van nature:
  - minder/meer eten,
  - veel/weinig drinken.
- We reageren geduldig en liefdevol.
- We laten de kinderen onze nabijheid voelen.

Hier geldt dat de wil van het kind uiteraard geen negatieve gevolgen voor de gezondheid mag hebben.

Naast de verzorging van het kind besteden wij ook veel aandacht aan de manier waarop wij met het kind omgaan: hoe is mijn lichaamshouding, hoe zeg ik dit.

1.7 Onze visie op het uiten van gevoelens en emoties bij kinderen

Wij leren kinderen omgaan met hun emoties door hen de ruimte te geven hun emoties te uiten. We benoemen en erkennen de emotie die we waarnemen. Door *emoties* te uiten laten kinderen veel van hun gevoelswereld zien. Emoties *kunnen* wijzen op het verstoren van het welbevinden. Omdat kinderen zich minder verbaal maar vooral gevoelsmatig uiten, is het belangrijk de

gevoelswereld en de uiting ervan via *emoties* te erkennen.

Kinderen hebben (sterke) gevoelens van trots, blijheid, tevredenheid en zo ook irritatie, angst, boosheid, jaloezie, verdriet, frustratie en verwarring.

Door de emoties te erkennen kunnen kinderen pijnlijke gevoelens te boven komen. Dit kan o.a. door te huilen, boos te worden, te trillen, te gapen, te lachen, te praten en door middel van spel. Wij vinden het belangrijk dat kinderen hun gevoelens mogen uiten. Het is een ontlading van gevoelens, op deze manier worden de ervaringen verwerkt (Pedagoog Solter).

1.8 Omgaan met Onacceptabel gedrag

Op de BSO vraagt onacceptabel gedrag van de pedagogische medewerkers een alerte en onderzoekende houding. Kinderen komen vanuit school direct naar de BSO en kunnen dan vanuit eerder beleefde situaties sterk reageren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een situatie dat een kind op school een conflict heeft gehad, of om andere redenen het op school niet naar z'n zin heeft. Een kind kan dat heel goed meenemen naar de BSO-situatie. Contact met ouders hierover is essentieel. Bekijk per situatie of een kind in dat contact er bij is of niet. Soms is het goed er voor te kiezen alleen een gesprek met de ouders te hebben, in de meeste gevallen echter zal het kind erbij zijn.

Wat heeft het kind daarbij nodig? Het ene kind zal het heerlijk vinden er over te praten, het andere helemaal niet. Dan is het vooral aan de orde om te *doen*: te laten zien hoe iets anders kan en dit benoemen. Het vraagt van de pedagogisch medewerker zich in te leven in de situatie van het kind en daarop af te stemmen. Zich verstaan en gesteund voelen, weten, is dat waar je als pedagogisch medewerker naar toe wilt werken. Het uitgangspunt hierbij is dat het kind oké is zoals het is, met al z'n (eigen)aardigheden. Treed het tegemoet met een open houding. Vraag daarbij steun van collega's door te checken: "hoe heb ik het gedaan en hoe zou jij dat doen?".

BSO kinderen (zeker de oudere) kennen vaak een grote mate van vrijheid in hoe ze zijn. Dit vraagt een groot aanpassings- en inlevingsvermogen van pedagogische medewerkers. Aspecten als stimuleren van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid spelen hierbij een grote rol. Het communiceren hierover met het kind over hoe hij/zij hier mee wil omgaan is van groot belang.

De volgende handelingen kenmerken onze benaderingswijze:

- *We stoppen het gedrag op een heldere en duidelijke manier*
- *We benoemen enkel het gedrag en oordelen nooit over het kind*
- *We zeggen kort: ik wil niet dat ..., ik wil graag dat ...*
- *We tonen geen negatieve emotie*
- *We laten gevoelens ontladen en moedigen dit aan*
- *We tonen respect (geen kleinerende opmerkingen)*
- *We spreken op een neutrale/vriendelijke toon*
- *We gebruiken weinig woorden*
- *We blijven bij de ik-boodschap*
- *We halen het kind zo nodig even uit de situatie*

De kern van bovengenoemde aanpak is:

- *Geef de grens aan*
- *Toon respect*
- *Bied hulp*

1.9 Handelen met betrekking tot emotionele veiligheid

De pedagogisch medewerker communiceert met de kinderen en heeft een respectvolle houding naar de kinderen toe. De benaderingswijze naar kinderen toe vinden wij erg belangrijk (respectvol, ruimtelijk, individueel en neutraal (zonder oordeel)). Dit doen wij als volgt:

- We maken oogcontact met het kind bij het praten (toegewend zijn, een aandachtige, warme houding).
- We proberen, indien mogelijk, op ooghoogte te komen van het kind om echt de aandacht van een kind te vangen.
- We gebruiken een vriendelijke toon.
- We luisteren naar wat een kind vertelt of wat een kind antwoordt.
- We verwoorden zoveel mogelijk wat een kind zegt na het luisteren (bedoel je ..., je vindt dus dat ...).
- We creëren een ontspannen en open sfeer op de groep.

Er heerst een ontspannen open sfeer in de groep. Dit doen wij door:

- Op een rustige en duidelijke toon te praten en de kinderen zoveel mogelijk individueel te benaderen. We proberen contactinitiatieven te herkennen en hierop te reageren. We reageren op lichaamstaal, verbale signalen en oogcontact van het kind. We geven aan dat we het contact herkennen, ook al zijn we ergens mee bezig: "Ja, wat knap van jou. Ik kom zo bij je als ik klaar ben met .....".
- We volgen het spel van het kind en storen zo weinig mogelijk. We spelen mee in de fantasiewereld van het kind en laten ons daarbij leiden door de structuur die door het kind geschapen is. We corrigeren een kind niet in zijn spel tenzij het daar zelf om vraagt.
- We hebben begrip als iets niet lukt en laten kinderen de ruimte om hun teleurstelling of verdriet te ervaren. We delen in het plezier en succes.
  - We zorgen voor adequate inrichting en het aanbieden van (uitdagerend) spel.

Kinderen worden uitgenodigd om deel te nemen. Dit doen wij door:

- Aan te sluiten op de belevingswereld van kinderen. De verhalen en interesses van kinderen zijn leidend voor de activiteiten. Kinderen hebben zelf een keuze in de activiteiten.
- De kinderen daarbij neutraal (zonder oordeel) te benaderen. "Wil je... of ...?". We luisteren naar het antwoord, vatten samen en geven de structuur aan. "Ik vind het knap dat je ... met ... in ...".
- Zoveel mogelijk de activiteiten met kleine groepjes te doen zodat kinderen altijd een keuze hebben voor een andere activiteit in een ander groepje. Er is dan ook de mogelijkheid tot alleen spel, we proberen wel te achterhalen wat de reden is dat het kind niet mee wil doen.

Er is informatieoverdracht tussen ouders en pedagogisch medewerkers. Dit doen wij door:

- Het betrekken van de ouders, dit draagt bij aan het gevoel van emotionele veiligheid. Er is overdracht bij het halen. We laten ouders hierbij delen in de ervaringen, successen en teleurstellingen van het kind: "... heeft vandaag ... en ...".
- Ouders eveneens met respect en een neutrale houding te benaderen. Ouders en kinderen voelen zich daardoor gerespecteerd en geaccepteerd.

De aanvulling vanuit de jaarplanning

Tijdens onze teamvergaderingen hebben wij de volgende onderwerpen besproken en geëvalueerd. Op basis daarvan hebben wij de volgende aanvullingen op ons pedagogisch beleid/handelen met betrekking tot de Emotionele veiligheid:

2. Eigen maken van waarden en normen

2.1 Inleiding

Om goed te functioneren in de samenleving waarvan zij deel uitmaken, is het belangrijk dat kinderen zich de waarden en normen, ofwel de “cultuur”, van die samenleving eigen maken. Ouders leren kinderen niet alleen de gedragsregels die binnen het gezin gelden, maar ook de waarden en normen die zij van belang achten voor het functioneren van hun kind buiten het gezin. De kinderopvang kan zorgen voor een nog breder kader.

Kinderen leren in de kinderopvang ook “de regels van het huis”. Daarnaast komen zij in aanraking met meer algemene waarden en normen doordat zij in contact komen met andere kinderen en volwassenen. Het is van belang dat de socialisatie op de BSO adequaat geschiedt, maar ook dat de socialisering in de kinderopvang is afgestemd op die van het gezin.

Het contact met de ouders/verzorgers is dus van groot belang. Het bespreken van elkaars waarden en normen (thuis en kinderopvang) zorgt ervoor dat het kind verschillen begrijpt, het anders mogen en moeten in verschillende situaties.

Waarden en normen van BSO Bijls Buiten

De belangrijkste waarden en normen van BSO Bijls Buiten zijn in dit beleid al eerder aan bod geweest. Voor de samenvatting hiervan verwijzen we naar de visie en de RRIN. Dit zijn de belangrijkste waarden en normen die doorgevoerd worden in alle handelingen. Daarnaast hebben wij onze eigen huisregels.

Onze huisregels bestaan uit waarden en normen die wij bij Bijls Buiten belangrijk vinden:

- Wij gaan respectvol met elkaar om, ongeacht afkomst en geloofsovertuiging
- Wij hebben respect voor autonomie
- Wij respecteren elkaars waarden en normen
- Wij zien en horen elkaar
- Wij spreken elkaar aan op een neutrale manier
- Wij geven elkaar complimenten
- Wij lopen binnen rustig en maken elkaar daar bewust van
- Wij ruimen samen alles op
- Wij helpen elkaar en de kinderen mogen ons helpen, mits dit veilig is
- Wij luisteren naar elkaar en laten elkaar uitpraten
- Wij leren elkaar om speelgoed te delen of op onze beurt te wachten
- Wij zoeken samen naar een oplossing bij een conflict
- Wij leren elkaar om rekening met elkaar te houden

2.2 Intake en de dagelijkse mondelinge communicatie

Wij besteden zorgvuldig aandacht aan het plaatsingsgesprek met ouders. In dit gesprek komen de wederzijdse waarden en normen aan bod. Ouders kunnen aangeven welke zaken zij van belang vinden en wij vertellen over de waarden en normen van onze opvang.

Naast de intake hebben wij dagelijks bij het haalmoment contact met de ouders. Tijdens deze overdracht is van beide kanten ruimte om de gang van zaken thuis en op de opvang te bespreken. Op deze manier krijgen wij informatie over de normen en waarden die in het gezin belangrijk zijn.

* Bij de BSO is er één contactmoment per dag omdat de kinderen niet door de ouders gebracht worden. Het contactmoment met de ouders aan het einde van de dag is een belangrijk moment. Het is voor ouders van belang aan het eind van de dag terug te horen hoe de dag voor hun kind is geweest: Hoe heeft het kind het gehad?, Zijn er leuke voorvallen geweest?, Heeft het kind zich bezeerd?, enz. en hoe is hier mee omgegaan. Hierbij worden elkaars waarden en normen weer gecheckt en besproken.

* Bij de BSO is er geen contact met de ouders bij de start van de opvang. Hier gaat het dus om de afspraak over de overdracht aan het einde van de dag. Hoe wordt er aan het einde van de dag aandacht besteed aan de ouders, wie doet dit, hoe is het georganiseerd?

Om deze reden en om het kind zo optimaal mogelijk te begeleiden die dag, is het essentieel dat onze pedagogisch medewerkers elkaar gedurende de dag goed informeren. Wij hebben onderling een open communicatie en brengen elkaar op de hoogte van alle bijzonderheden van het kind en van de thuissituatie. Aan het eind van de dag vatten wij met elkaar samen welke informatie wij overdragen aan de ouders bij het ophalen.

Het kan voorkomen dat er bij het breng- en/of ophaalmoment te weinig tijd is om uitgebreid met de ouders te praten. Wij bieden ouders altijd de gelegenheid om op een ander tijdstip een individueel gesprek over het kind te hebben. Ook kan er vanuit de pedagogisch medewerker behoefte zijn om de ouder(s) te spreken over hun kind. Soms gaan ouders daar, om uiteenlopende redenen, niet of niet direct op in. Wij stimuleren het in gesprek blijven met de ouders zodat wij op de hoogte zijn van het welbevinden en de belevingswereld van het kind. Op deze manier kunnen wij aansluiten bij de ontwikkeling van het kind in het hier en nu.

Wij hechten ook veel waarde aan de manier waarop de pedagogisch medewerker zowel de ouders als de kinderen benadert. Wij hebben respect voor elkaars waarden en normen en voor elkaars 'zijn'. Een kind voelt zich welkom als het samen met zijn ouders enthousiast wordt ontvangen, de ouder voelt dat het kind in goede handen is en dat het warme aandacht krijgt. Bij de overdracht aan het einde van de dag delen we dat wij het kind gezien en gehoord hebben. We delen de praktische zaken en natuurlijk is er over ieder kind wel iets bijzonders te melden.

We bieden onze medewerkers een aantal handreikingen voor de communicatie:

- Blijf uit de emotie wanneer je in gesprek bent met ouders,
- Zoek antwoorden bij jezelf,
- Blijf uit de aanval-verdediging sfeer,
- Vermijd het be- of veroordelen,
- Vertrouw op je eigen deskundigheid.

Pedagogisch medewerkers hebben oog voor de omgangsvormen/aspecten van andere culturen, respecteren dit en maken het bespreekbaar.

2.3 Handelen in het eigen maken van Waarden en Normen

Hieronder geven wij inzicht in hoe wij handelen m.b.t. het eigen maken van waarden en normen. De handelingsaspecten die hieronder benoemd worden zijn toegelicht in dit hoofdstuk of komen naar voren in de voorgaande hoofdstukken.

Bij BSO Bijls Buiten biedt de groepssetting een aanvulling op de socialisatie in het gezin. Kinderen komen in aanraking met andere aspecten van de culturen en diversiteit van de samenleving. Ook komen kinderen in contact met de afspraken, regels en omgangsvormen van onze opvang.

Participeren in het maken van regels en afspraken

BSO is vrije tijd. Een uitgangspunt van vrije tijd is de ruimte om zelf te kiezen wat je doet, waar en met wie. Op onze BSO anticiperen wij hierop door verschillende georganiseerde activiteiten aan te bieden en vrij spel waarbij het kind zelf een keuze kan maken. We hebben ervoor gekozen dat de BSO geen ruimte is om huiswerk te maken.

Belangrijk is dat de kinderen zelf een stem hebben in wat voor activiteiten er georganiseerd worden. Dit kan door per maand te inventariseren bij iedereen waar de belangstelling naar uit gaat en de activiteiten hierop aan te passen. Een vakantieprogramma staat hier nog apart van. Bij de BSO wordt het deelnemen aan activiteiten vaak vertaald in het bieden van mogelijkheden om verschillende activiteiten te doen in hoeken of andere ruimtes (keuken, atelier, buiten e.a.). Kinderen kiezen daarbij zelfstandig wat zij willen doen.

Afspraken, regels en omgangsvormen zijn aanwezig, duidelijk en worden aan kinderen uitgelegd. Dit doen wij als volgt:

- De ouders ontvangen bij de intake informatie, de pedagogische werkwijze en de benaderwijze naar kinderen toe wordt dan tevens besproken. Pedagogisch medewerkers handelen conform het pedagogisch beleid en protocollen. De omgangsregels worden stapsgewijs aan kinderen uitgelegd. Dit begint al bij het wennen (jas op de kapstok, spullen in het mandje, je mag gaan spelen, waar wil je mee spelen?). Tijdens het verblijf op de groep worden de afspraken en andere omgangsvormen uitgelegd en herhaald. "Wil je eten...?", "Kom je aan tafel...?" "Nog even blijven zitten want...". "We gaan nu...".
- Door het herhaaldelijk verwoorden van de regels en omgangsvormen wordt het duidelijk voor kinderen. Door te luisteren naar kinderen waarom zij dingen doen wordt het mogelijk hen te corrigeren of hen de ruimte te geven voor hun weg.

Beroepskrachten geven in hun spreken en handelen het goede voorbeeld. Dit doen wij door:

- *Dank je wel zeggen*
- *Spullen opruimen*
- *Stoel aanschuiven*
- *Eten met je mond dicht*
- *Respectvol zijn*
- *Omgang met dieren*
- *Etc.*

De aanvulling vanuit de jaarplanning

Tijdens onze teamvergaderingen hebben wij de volgende onderwerpen besproken en geëvalueerd. Op basis daarvan hebben wij de volgende aanvullingen op ons pedagogisch beleid/handelen met betrekking tot de competentie: Eigen maken van normen en waarden:

3. De ontwikkeling van de persoonlijke competentie

3.1 Inleiding

Wij vinden het belangrijk dat de pedagogisch medewerker kennis en inzicht heeft van het welbevinden van kinderen. Om van daaruit aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de persoonlijke competentie. Hiermee bedoelen we de ontwikkeling van brede persoonskenmerken zoals veerkracht, zelfstandigheid, zelfvertrouwen en flexibiliteit. Daarnaast omvat het begrip “persoonlijke competentie” ook de competenties van kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden, zoals de motorische, creatieve (spel, muziek) en de taal- en cognitieve ontwikkeling.

Over ontwikkelingsfasen bij kinderen (cognitief, motoriek, taal, lichamelijk, enz.) is heel veel geschreven. Kennis over fasen van ontwikkeling bij kinderen vinden wij belangrijk. Maar wij willen niet dat het een *doel op zich* wordt. Wij gaan uit van het hier en nu van een kind, en niet waar het volgens een ontwikkelingslijn zou moeten zitten.

Ontdekken wie je bent, met al je talent!

Wij willen ieder kind een stapje verder brengen in de ontwikkeling en er aan bijdragen dat kinderen zich ontwikkelen tot mensen met liefde voor en in verbinding met zichzelf, met de anderen, met de natuur in een multiculturele samenleving. We laten ze spelenderwijs, hun eigen talenten ontdekken.

“Als je zien wilt wat kinderen kunnen, moet je ophouden hen dingen te geven”
(N. Douglas, uit: Een portret van creatieve kinderen)

3.2 Uitgangspunten

Creativiteit zegt naar ons idee iets over *de waarde* van spel en over *de waarde* van het vernieuwend/scheppend bezig zijn. In de manier waarop wij kijken naar de creatieve ontwikkeling van kinderen hebben we ons laten inspireren door de pedagogiek van Malaguzzi (de “Reggio-pedagogiek”) uit Italië. Belangrijk uitgangspunt bij Malaguzzi is dat alle kinderen creatief zijn. Kinderen zijn nieuwsgierig en worden dagelijks door hun omgeving geraakt. Malaguzzi spreekt in dit verband over “bekend worden met het onbekende”. In spel kunnen kinderen experimenteren met wat ze tegenkomen in de werkelijkheid. Kinderen zijn spontaan, ongeremd en hebben een grote verscheidenheid aan interesses. Kinderen kijken op een eigen, onbevooroordeelde manier naar de werkelijkheid en hebben een natuurlijke behoefte zich te uiten, te experimenteren. In spel kunnen kinderen hun nieuwsgierigheid kwijt. Hierdoor leren kinderen ook en ontwikkelen zij zich.

Wij gaan in onze visie uit van de *ervaringswereld* van het kind. Het gaat erom dat we ingaan op wat een kind op een bepaald moment daadwerkelijk bezighoudt. Dit betekent dat we goed kijken en luisteren naar wat een kind vraagt en dat we ons kunnen inleven in de belevingswereld van een kind. Kinderen wijzen zelf de weg als ze voldoende ruimte krijgen. Kinderen zijn in staat om eigen keuzes te maken.

Waar het om gaat is dat kinderen ervaren dat het *goed* is wat ze kiezen, wat ze doen, wat ze produceren. Door deze houding wordt de eigenheid van kinderen bevorderd. Hierdoor leren kinderen wie ze zelf zijn, komen ze bij hun werkelijke uniek-zijn en leren ze zichzelf respecteren. Het kind kan dan in een toestand terecht komen waarin het doet en speelt vanuit het hart, zo geconcentreerd dat het de rest vergeet.

Over het uniek-zijn van kinderen merkt Malaguzzi het volgende op:

- *Elk kind heeft een eigen werkelijkheid (ervaringen, relaties). Deze moeten we in acht nemen.*
- *Elk kind heeft gevoelens en ervaringen die niet te scheiden zijn van hun achtergrond.*
- *Elk kind heeft nu bepaalde gevoelens.*
- *Het gaat om dit kind.*
- *Het gaat er om aan te sluiten bij de dag van vandaag en het moment nu.*
- *Het gaat er om aan te sluiten bij het kind vanuit de relatie pedagogisch medewerker/kind.*

3.3 Kenmerken van spel

In het algemeen kunnen we over spel zeggen dat het twee belangrijke kenmerken heeft:

- Kinderen spelen omdat en zolang ze het *leuk* vinden.
- In spel zijn kinderen *ontdekkend* bezig. Hierin leren ze zichzelf en hun omgeving kennen.

Bij de *schooltijdleeftijd* heeft spel alles te maken met vriendschap en het ontwikkelen van sociale relaties.

In de leeftijd van het vierde tot het zevende jaar zien kinderen vrienden als anderen die hen aardig vinden en met wie ze speelgoed en andere activiteiten delen. Ze beschouwen kinderen met wie ze het grootste gedeelte van hun tijd doorbrengen als hun vrienden. Hun vriendschappen zijn nog niet gebaseerd op de unieke neutrale karaktertrekken van hun vriendjes.

In de leeftijd van acht tot tien jaar laten kinderen de persoonlijke eigenschappen en kenmerken meewegen, evenals de beloningen die een vriendschap oplevert. Maar het belangrijkste element in dit stadium is het wederzijds vertrouwen. Er worden bij aanvaringen formele verklaringen en verontschuldigen verwacht voordat een vriendschap weer hersteld kan worden.

In de periode van het elfde tot het vijftiende jaar worden vriendschappen ontwikkeld zoals ze die ook tijdens hun adolescentie zullen hebben. Ze kijken minder naar activiteiten die ze kunnen delen en meer naar de psychische voordelen. Er is behoefte aan vrienden die zowel fysiek als psychisch behulpzaam zijn.

Volgens onze benadering hanteren de pedagogisch medewerkers onderstaande manieren om contact met het kind te hebben tijdens het spel (zonder te storen):

- We kijken naar de kinderen, het kind voelt dan onze aanwezigheid en betrokkenheid.
- Tijdens activiteiten geven we signalen aan het kind wanneer het even op kijkt, zoals middels een knikje aangeven dat het gezien wordt. We laten dan merken dat je ziet wat hij/zij doet. Als we toch iets willen zeggen, dan praten over de onderwerpen waar de aandacht van het kind op dat moment op gericht is. Het gaat er om dat we op verschillende manieren laten merken dat de activiteiten van het kind door ons erkend en aanvaard worden.
- We delen in het plezier en het succes! De activiteiten zelf zijn hierbij belonend. We laten ook ouders delen in het plezier dat het kind die dag gehad heeft. We vertellen ze hier ook over.
- We hebben er begrip voor als iets niet lukt, we laten de kinderen ook hun teleurstelling en eventuele verdriet ervaren.
- We spelen mee in de fantasiewereld van het kind en laten ons daarbij leiden door de structuur die door het kind geschapen is: het kind is in zijn wereld de baas! Kinderen leren hierdoor ook leiding te nemen, eigen regels te maken en een gevoel van 'macht' te ontwikkelen.
- We corrigeren een kind niet in zijn spel, tenzij het daar zelf om vraagt.
- Lachen en gek doen ontaardt!

3.4 Wat bieden we aan?

Wij hebben in het initiëren en begeleiden van spel een belangrijke taak. In het spel gaat het erom dat wij aansluiten bij de leefwereld van het kind in het hier en nu.

Er zijn altijd meerdere activiteiten zodat de kinderen kunnen kiezen. Bij het bedenken van de activiteiten zijn wij flexibel. Het kan zijn dat er een knutselactiviteit bedacht is omdat de pedagogische medewerkers weten dat er een aantal kinderen interesse hiervoor hebben. Het onderwerp wat geknutseld wordt is vrij, dit hangt af van de belangstelling van de kinderen. *Voorbeeld: Als de dag begint, vertellen verschillende kinderen enthousiast over luchtballonnen die ze hebben gezien.* Dit kan een mooie aanleiding zijn om bijvoorbeeld luchtballonnen te maken.

Kinderen kunnen zich in hun spel laten gaan. Van groot belang hierbij is wel dat wij *structuur* aanbieden waarbinnen het kind tot spel kan komen. Wij laten het kind kiezen uit verschillende activiteiten of vragen het kind wat het wil doen. Ook zijn de regels en afspraken helder voor het kind. Regels bieden een veilige structuur van waaruit het kind tot spel kan komen. Wanneer een kind iets zelf gemaakt heeft, is het een teken van respect om hier zorgvuldig mee om te gaan. We proberen zoveel mogelijk zelfgebouwd materiaal te laten staan zodat het bewonderd kan worden en het kind er verder mee kan spelen.

3.5 Aandacht voor speelgoed

Een kijk op ruimte en spel betekent natuurlijk ook een kijk op speelgoed. Het speelgoed is immers het materiaal waardoor en waarmee het kind speelt. Speelgoed is dus heel belangrijk. Bij de inrichting en aanschaf van ons speelgoed hebben we rekening gehouden met de leeftijdsgroep waarvoor het bestemd is. In de groep proberen we niet te veel speelgoed tegelijk aan te bieden. We wisselen liever speelgoed af, dan is er regelmatig iets nieuws. We vinden het ook belangrijk dat een kind zelfstandig speelgoed kan pakken. Het speelgoed waarmee een kind zelf kan spelen wordt zodanig in een kast opgeborgen dat het kind er zelfstandig bij kan.

Maar kan het kind dan alleen maar spelen met speelgoed? Het ligt er aan wat onder speelgoed wordt verstaan. Wanneer uitsluitend gedacht wordt aan de spellen en materialen die in de gemiddelde speelgoedzaak te koop zijn, moet het antwoord 'nee' zijn. Een kind wordt beïnvloed, maar laat zich niet uitsluitend leiden door de tv-reclames of aantrekkelijke brochures. Een kind zoekt vaak zijn eigen speelgoed. We geven het kind de mogelijkheid datgene wat hij uitzoekt als speelgoed, ook als speelgoed te kunnen gebruiken. Een grote kartonnen doos waarmee de boodschappen naar huis zijn vervoerd kan thuis opeens een boot worden, een stuk elektriciteitsbuis kan een brandweerslang worden, enz. Ook allerlei gebruiksvoorwerpen in huis kunnen voor kinderen een hele nieuwe betekenis krijgen, evenals meubels, kussens, enz.

Uiteraard worden ook spelmaterialen gekocht voor de kinderen. Daarbij wordt zo veel mogelijk gekozen voor natuurlijk en/of duurzaam materiaal.

Zoals eerder genoemd is één van de pijlers dat we kinderen respectvol benaderen vanuit de belevingswereld van het kind. Wij vinden het belangrijk respect te hebben en open te staan voor alle culturen en daar ook rekening mee te houden bij activiteiten en spelmateriaal.

3.6 Radio, muziek en televisie

Kinderen kunnen ogenschijnlijk genieten en vrolijk meebewegen op muziek die ze horen. We kunnen er echter niet vanzelfsprekend vanuit gaan dat plezier betekent dat het ook goed is. Dat is niet altijd het geval. We vinden het vanuit onze visie belangrijk kinderen betrokkenheid te bieden bij datgene wat aangeboden wordt. Dit geldt voor een breed gebied: niet alleen muziek maar ook spelletjes, speelgoed, enz.

Het tegenovergestelde van betrokkenheid is opwinding. We weten dat kinderen zich in opwinding niet ontwikkelen. Wanneer kinderen zo in het spel duiken dat het voorbij betrokkenheid gaat en er opwinding voor in de plaats komt, is dat een emotie die opname

(=leren) kan blokkeren.

Het gebruik van muziek en radio bieden we bewust aan. In veel huishoudens staat de radio als vanzelfsprekend de hele dag aan vanuit de behoefte van volwassenen. Dit geluid is een inbreuk en een mechanische toevoeging die niet wenselijk is voor kinderen. Het leidt af van de betrokkenheid voor spel en/of andere bezigheden. We vragen daarom van pedagogische medewerkers een bewuste omgang met de radio.

3.7 Respect voor de natuur

In de dagelijkse omgang met kinderen op de kinderopvang hebben wij respect voor de natuur. Wij sluiten aan bij bijvoorbeeld weersomstandigheden, seizoenen of bepaalde gebeurtenissen. Wanneer mogelijk, en afhankelijk van de leeftijd, trekken we er met kinderen op uit, verzamelen materiaal om daar, terug op de kinderopvang, verder mee te spelen. Op de groep kunnen de prachtigste dingen gemaakt worden van steentjes, schelpen of takjes. Het is een bewuste keuze om het noodzakelijke onderhoud zelf uit te voeren en de kinderen daarbij te betrekken, zelfstandig of onder begeleiding.

3.8 Handelen met betrekking tot de Persoonlijke competentie

Kinderen hebben de mogelijkheid om eigen ervaringen op te doen via spelmateriaal, activiteiten aanbod en inrichting. Dit doen wij als volgt:

- We kiezen bewust voor kleurgebruik in rustige tinten en zorgen voor voldoende daglicht. Kinderen reageren op de ruimte om hen heen.
- We proberen rust in de groepsruimte te creëren door het niet te vol te laten zijn (de kunst van het weglaten). We zijn dus rustig in het ophangen en neerzetten van materialen. Liever meerdere keren wisselen vanuit een centraal magazijn dan alles neerzetten. Kinderen hebben dan vaker iets nieuws, dus een uitdaging.
- Aparte spelhoeken in de groep of in de hal zorgen ervoor dat kinderen meer individueel of in kleine groepjes gaan spelen. Het zorgt voor rust, kinderen storen elkaar minder in hun spel. We creëren dan ook rustige plekken en actieplekken. Grote motorische activiteiten doen we buiten.
- We beseffen ons dat kinderen een andere ooghoogte hebben. Door het spelmateriaal zo te plaatsen (op ooghoogte van kinderen) kunnen kinderen gericht kiezen.
- Teveel prikkels verstoren het spel. Daarom gaan we bewust om met geluid (radio, muziek) en met ophangen van werkjes (niet kriskras door de groep). We kiezen voor muziek/geluidsmomenten als activiteit en het ophangen van werkjes van kinderen op

- een bepaalde wand of tentoonstellingshoek.
- We bieden activiteiten aan vanuit hun belevingswereld in kleine groepen. Kinderen hebben een keuze aan welke activiteit ze mee willen doen.

Er is veel aandacht voor leermomenten. Dit doen wij door:

- Kinderen te leren middels spel en exploratie (ontdekken). Door het verwoorden van de activiteiten wordt de woordenschat vergroot. Grote motorische spellen zijn onderdeel van het activiteiten aanbod. We lezen ook graag boeken voor.

De aanvulling vanuit de jaarplanning

Tijdens onze teamvergaderingen hebben wij de volgende onderwerpen besproken en geëvalueerd. Op basis daarvan hebben wij de volgende aanvullingen op ons pedagogisch beleid/handelen met betrekking tot de Persoonlijke competentie.

4. De ontwikkeling van de sociale competentie

4.1 Inleiding

Het begrip sociale competentie verwijst naar een heel scala aan sociale kennis en vaardigheden, zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, delen, samenwerken, helpen en conflicten oplossen.

4.2 1 Vaste groep

We werken met 1 vaste groep, dit bevordert het gevoel van (emotionele) veiligheid bij kinderen. Het kind krijgt te maken met bekende leeftijdsgenootjes. Vanuit dit gevoel van veiligheid kunnen er sociale contacten ontwikkeld worden. In een vaste groep kunnen kinderen een duidelijke voorkeur voor één of twee leeftijdsgenootjes ontwikkelen. Binnen vriendschap relaties is sprake van sociale uitwisselingen en van emotionele responsiviteit. Groepsleden kunnen al op jonge leeftijd een bron van veiligheid vormen maar dan moeten zij elkaar wel zo regelmatig zien dat ze elkaar goed kunnen leren kennen. In een vertrouwde groep kunnen kinderen gevoelens van verbondenheid en sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen. Goede relaties met

leeftijdsgenootjes bevorderen ook de persoonlijke competentie. Het bevordert de kwaliteit van hun uitwisselingen en van hun spel.

Kinderen leren in de omgang met leeftijdsgenootjes zaken zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen (als je speelgoed afpakt van een ander, dan heeft een ander verdriet), communiceren, delen, samenwerken, helpen en conflicten oplossen. Onze pedagogisch medewerkers hebben een belangrijke taak in de begeleiding hiervan. Wij vinden het van belang dat de pedagogisch medewerker niet altijd ingrijpt. Veel meningsverschillen spelen zich af in een paar seconden en dan lost het zich vanzelf op. De kinderen gaan elk wat anders doen of spelen weer vreedzaam verder. Allereerst kijkt de pedagogisch medewerker dus of zij wel of niet in moet grijpen. Kinderen zijn soms heel capabel/competent om zelf een aanvaring op te lossen. We grijpen in wanneer:

- Het te gevaarlijk wordt,
- De ruzie maar blijft doorgaan,
- De partijen ongelijk zijn,
- Er iets vernield wordt.

We doen dit als volgt:

- Er wordt een neutrale houding aangenomen: geen partij trekken dan moet het kind immers tegen twee personen opboksen in plaats van 1 en dan wordt het nog bozer.
- De pedagogisch medewerker gaat naar de kinderen toe en stopt hun gedrag met woorden en soms met daden: de kinderen worden uit elkaar gehaald of het voorwerp waarom wordt gevochten, wordt even afgenomen. De pedagogisch medewerker zorgt dat ze op ooghoogte is zodat ze de kinderen goed kan zien en zij haar.
- Er wordt een ik-boodschap gebruikt om aan te geven wat de situatie voor de pedagogisch medewerker betekent: "Ik zie dat jullie ruzie hebben, dat is niet leuk. Ik zie dat jullie boos zijn". We zoeken samen een oplossing.
- We stellen neutrale vragen en luisteren actief: "Wat is er aan de hand en "Dat heeft je echt pijn gedaan en van streek gemaakt, he?".
- Er wordt geholpen om de ruzie op te lossen door middel van overleg:
- De kinderen bedenken zelf een oplossing (de pedagogisch medewerker kan wel oplossingen toevoegen). Er wordt nagegaan of de oplossing goed begrepen wordt: "Tamar stelt voor om nog een ... uit de kast te halen, dat klopt toch, he? En wat vindt Heleen hiervan?". Is de andere partij het hier niet mee eens, dan kan gevraagd worden: "Wat vind jij een betere oplossing?".

We vinden het belangrijk dat er gewerkt wordt met een ik-boodschap, goede lichaamstaal, het bieden van een passend alternatief. Lichaamstaal is belangrijk: gaan zitten op kindhoogte, het kind waar het om gaat goed aankijken op ooghoogte en praten/uitleggen via de ik-boodschap.

4.3 Handelen met betrekking tot de Sociale competentie

De pedagogisch medewerker ondersteunt de kinderen in de interactie tussen kinderen onderling. Dit doen wij als volgt:

- Door het werken met 1 vaste groepen geven we kinderen de kans hun groepsgenootjes goed te leren kennen. Het gevoel van verbondenheid kan sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen. Kinderen die al jong veel negatieve ervaringen opdoen in de omgang met andere kinderen kunnen hierdoor beschadigd worden.
- We geven kinderen de ruimte om contact te maken met elkaar en stimuleren samenspelen. "Wil je met ..... in de bouwhoek of.....?".
- We geven de kinderen de ruimte om elkaars gedrag te herkennen en grijpen niet te snel in bij kleine aanvaringen en of conflicten.
- We storen zo min mogelijk in samenspel.
- We geven woorden aan wat kinderen zien, meemaken en voelen.

De kinderen maken deel uit van de groep.

- De kinderen behoren bij een vaste basisgroep. Bij de activiteiten (o.a. eetmoment, etc.) splitsen we om meer persoonlijke aandacht te kunnen geven (meerdere activiteiten met een kleinere groep of twee groepen met eten). Het kind kiest de activiteit of het groepje. Door de vaste leeftijdsgenootjes en vaste pedagogische medewerkers leert een kind de totale groep kennen.

De aanvulling vanuit de jaarplanning

Tijdens onze teamvergaderingen hebben wij de volgende onderwerpen besproken en geëvalueerd. Op basis daarvan hebben wij de volgende aanvullingen op ons pedagogisch beleid/handelen met betrekking tot de Sociale competentie:

